

‘Alles is mogelijk in de toekomst’

De sportmindedness van de Universiteit van Amsterdam

In opdracht van het USC

**Mirjam Stuij
Ruud Stokvis**

© *W.J.H. Mulier Instituut
's-Hertogenbosch, oktober 2010*

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

*Vormgeving omslag en realisatie drukwerk:
Arko Sports Media, Nieuwegein*

Inhoudsopgave

Sport als wetenschap, wetenschap als sport	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	9
2. Ambities, beleid en de praktijk	11
2.1 Ambities en idealen	11
2.2 Ontwikkeling sportbeleid UvA 1945-2010	12
2.3 De praktijk	14
3. Sportbeoefening	19
3.1 Actieve sportbeoefening	19
3.2 Vrijwilligers in de sport	25
3.3 Passieve sportbeoefening	26
4. Sport in onderwijs en onderzoek	29
4.1 Volgens directeuren van onderzoeks- en onderwijsinstututen	29
4.2 Volgens drie docenten/onderzoekers bezig met sport	32
4.3 Volgens studenten en personeel	33
5. Topsport bij de UvA	37
5.1 Olympiërs onder UvA-alumni	37
5.2 Studenten en personeel over topsport	39
6. Conclusie: de <i>sportmindedness</i> van de UvA	43
Literatuur	45
Bijlage 1: Opzet en methode van onderzoek	47
Bijlage 2: Het USC	51
Bijlage 3: UvA-olympiërs	52

Sport als wetenschap, wetenschap als sport

Wat ons als wetenschappers onderscheidt van anderen met een mening, is de niet aflatende drang om die mening met feiten te onderbouwen. In de geest van Karl Popper stellen we hypothesen op en gaan op zoek naar het empirische bewijs dat deze hypothesen bevestigt of ontkracht.

Een populaire veronderstelling is dat wetenschap en sport weinig met elkaar op hebben. Wetenschap zou een kwestie van de geest zijn, van contemplatie en reflectie. Het beeld dat daarbij opdoemt, is dat van een bleke, schriële over de boeken gebogen studiebol. Of anders de uit de kluiten gewassen spierbundels zoals Tom Wolfe die beschreef in zijn satire 'I am Charlotte Simmons', en die over weinig anders beschikken dan een overdaad aan testosteron om een gebrek aan IQ mee te compenseren.

De werkelijkheid ligt, uiteraard, genuanceerder. Sport en wetenschap hebben juist veel met elkaar gemeen. Beide vragen een tomeloze inzet, zonder enige garantie op concreet resultaat. Voor beiden geldt ook dat weg naar de top lang is en slechts voor de meest getalenteerden is weggelegd. Het is een gouden regel dat er 10.000 uren training nodig zijn voordat een topsporter het hoogste podium bereikt. Voor wetenschappers is die investering mogelijk nog groter en zeker niet kleiner. Aan die lange weg naar de top valt echter veel plezier te beleven. Groot is de voldoening voor wie de top bereikt. En of het nu om een titel gaat die je op je naam hebt staan of om een publicatie, beiden zijn zaken om trots op te zijn! Dat te bereiken lukt alleen als je er vol voor gaat, er je passie inlegt, een tikkeltje eigenwijs bent en je eigen weg durft te gaan. Ook dat delen diegenen die wetenschap of topsport bedrijven.

Geleidelijk aan dringt het besef door dat de inzet op het ene vlak niet ten koste gaat van de prestaties op het andere vlak. *Mens sana in corpore sano*, luidt het aloude gezegde. Ook voor die stelling groeit het empirische bewijs. De vaardigheden die nodig zijn om succesvol te zijn in sport dragen bij aan het realiseren van cognitieve prestaties en andersom.

Sport en wetenschap hebben dus meer met elkaar gemeen dan veelal wordt verondersteld. Velen beseffen dit gelukkig al. Dat blijkt uit de grote aantallen medewerkers en studenten die jaarlijks meelopen in het UvA-team tijdens de Dam tot Damloop, uit de duizenden gebruikers van het mooie universitaire sportcentrum dat deze week wordt geopend, uit het feit dat leden van de studentensportverenigingen zich succesvol mengen in internationale sportwedstrijden - en niet in het minst uit de resultaten van de studie die voor u ligt.

In 2009 heeft het kabinet zich achter het Olympisch Plan 2028 geschaard. Samen met de grote steden, werkgevers en werknemers, en uiteraard de sport, wordt nagestreefd dat Nederland een echt sportland kan zijn. Als dat doel is gerealiseerd, in 2016, wordt bezien of Nederland ook de volgende stap kan en wil maken: het proberen binnen te halen van de Olympische Spelen, in 2028.

Sport en wetenschap kunnen veel voor elkaar betekenen. Een sportieve universiteit is een aantrekkelijke universiteit, voor haar medewerkers, haar studenten en haar omgeving. Sport is leuk om te doen en leerzaam om te bestuderen. Het is goed om te zien dat zovelen van deze universiteit die mening delen. De Universiteit van Amsterdam is een universiteit met ambitie.

We willen goed presteren op alle fronten. Dat sluit aan bij het gedachtegoed van het 'OP2028'. We hoeven van de universiteit geen stadion te maken, maar de sport kan ons wel kansen bieden en inspiratie. We willen het beste uit onszelf te halen. Ook in de wetenschap gaan we voor goud.

Dr. Cees Vervoorn, lector Topsport en Onderwijs

Samenvatting

De voornaamste aanleiding om onderzoek naar de *sportmindedness* van de Universiteit van Amsterdam te doen is het feit dat in het kader van het Olympisch Plan 2028 maatschappelijke organisaties aangemoedigd worden om sport te bevorderen, terwijl het niet duidelijk is of de universiteitpopulatie daar veel voor voelt. De opening van de nieuwe hoofdlocatie van het USC (Universitair Sport Centrum) medio 2010 vormde een andere reden om de houding ten aanzien van sport binnen de universiteit te bezien. De *sportmindedness* van een organisatie wordt in dit onderzoek opgevat als het belang dat binnen die organisatie aan sport gehecht wordt. Dat belang uit zich, wat de UvA betreft, in de feitelijke sportbeoefening van personeel en studenten, hun passieve belangstelling voor sport, het geld dat er door de universiteit in geïnvesteerd wordt, de bereidheid om sport te faciliteren en het belang dat men aan sport als onderwerp van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek hecht. Voor de uitvoering van het onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende middelen: interviews met degenen die beleidsmatig of via onderwijs of onderzoek bij sport betrokken zijn, een schriftelijke enquête onder de directeuren van alle onderwijs- en onderzoeksinstituten, een internetvragenlijst onder studenten en personeel en een studie van schriftelijke documenten met betrekking tot het sportbeleid van de universiteit.

Uit de documenten komt naar voren dat er binnen de universiteit al sinds de oorlog een traditie bestaat om lichaamsoefening en gematigde wedstrijdsport te ondersteunen. Tot in de jaren tachtig werd de ondersteuning van topsport afgewezen, sinds 1993 bestaat er een topsportregeling om topsporters te ondersteunen. Zeer recent zijn er vanuit het College van Bestuur voornemens om de betrokkenheid van de UvA bij (top)sport actief te gebruiken ten bate van de universiteit. In topsport en wetenschap staat het streven naar excellentie centraal, gezamenlijke betrokkenheid bij sport kan de bindingskracht van de organisatie versterken. Bovendien wordt sport maatschappelijk zo belangrijk dat het ook een vruchtbaar terrein voor onderwijs en onderzoek kan worden.

Studenten en personeelsleden van de UvA doen, vergeleken met landelijke cijfers, bovengemiddeld aan actieve sportbeoefening. Het percentage vrijwilligers in de sport komt overeen met het landelijke percentage onder hoger opgeleiden. Daarnaast volgt viervijfde sport (wel eens) via de televisie, de krant en/of als toeschouwer bij een sportwedstrijd. Slechts twee procent van de studenten en vier procent van het personeel is niet sportief actief, geen vrijwilliger in de sport en geen volger van sport via de televisie, krant of als toeschouwer.

Sport is een onbekend onderwerp voor onderzoek en onderwijs voor de meeste studenten, docenten en onderzoekers. Men staat er echter zeker niet onwelwillend tegenover en er blijkt bij velen ook wel een zekere intellectuele interesse voor te bestaan. Dat kwam onder meer naar voren uit de vele inhoudelijke suggesties voor sportonderzoek van het wetenschappelijke personeel en van de studenten. Studenten die keuzeonderwijs over sport volgen, doen dat meestal vanuit een bijzonder sterke betrokkenheid en interesse voor sport.

De universiteit heeft door de jaren heen 103 Olympische topsporters onder de studenten en/of alumni gehad zonder dat daar speciale aandacht aan besteed werd. Hoewel er na 1993 een topsportbeleid van de grond kwam, is de topsport sinds die tijd zo sterk geprofessionaliseerd dat in de ogen van de topsportautoriteiten de UvA, anders dan andere onderwijsinstellingen in

Amsterdam, de mogelijkheden om topsport en studie te combineren nog onvoldoende verruimd heeft.

Op basis van dit inventariserend onderzoek komen wij tot een conclusie die kort met de titel van dit rapport is samengevat. Wat het beleidsvoornemen van het College van Bestuur betreft om een grotere nadruk op (top)sport binnen de universiteit te leggen kan gesteld worden: ‘Alles is mogelijk in de toekomst’. De universiteit heeft een relatief sportieve populatie, die wat onderwijs en onderzoek betreft niet veel ervaring met sport heeft, maar er zeker niet onwelwillend tegenover staat.

1. Inleiding

Op initiatief van de overkoepelende organisatie van de sport in Nederland, NOC*NSF (Nationaal Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie), wordt vanaf 2006 aan een ‘Olympisch Plan’ gewerkt dat als doel heeft om in 2028 Olympische Spelen in Nederland te organiseren. Dit plan heeft de steun gekregen van de besturen van de vier grote Nederlandse steden en verschillende ministeries. Ook het kabinet van de rijksoverheid heeft zich achter het plan gesteld. Dit plan en de steun die het tot nu toe heeft gekregen vormen een uiting van het toenemende belang dat aan sport in het maatschappelijke leven wordt toegekend. De eerste fase van het plan is om Nederland voor te bereiden op het organiseren van Olympische Spelen door de sportbeoefening te bevorderen, de welvaart te vergroten en de ruimtelijke voorzieningen te verbeteren (NOC*NSF 2009: 5). Er is tot nu toe nog niet vastgesteld waar in Nederland de Olympische Spelen georganiseerd zouden moeten worden, maar het ligt voor de hand dat Amsterdam een (belangrijke) rol zal krijgen.

Dit Olympisch Plan heeft een duidelijke impuls gegeven aan het denken over de betekenis die sport in de samenleving en in uiteenlopende maatschappelijke instellingen zou kunnen hebben. Dat geldt ook voor het College van Bestuur (CvB) van de Universiteit van Amsterdam (UvA).¹ Een extra impuls tot bezinning op de rol van sport in de universiteit is de voltooiing van een nieuw, groot universitair sportcentrum in de Watergraafsmeer medio 2010.

Met betrekking tot de relatie tussen sport en onderwijs kunnen twee extremen onderscheiden worden. Europa, waar de sportbeoefening buiten het onderwijs in verenigingsverband georganiseerd is en de VS, waar sport en in het bijzonder de wedstrijdsport georganiseerd is in het kader van de onderwijsinstellingen (Stokvis 2009). Bij de Universiteit van Amsterdam lijkt een mengvorm van deze twee typen relaties te bestaan. De UvA subsidieert oefengelegenheden in het Universitair Sport Centrum (USC) en er zijn ook 22 door de universiteit gesubsidieerde sportverenigingen. Toch hebben de verenigingen die het meest in competitief verband optreden, de roeiverenigingen, slechts een lichte band met de universiteit en vindt topsport vrijwel uitsluitend buiten de universiteit plaats.

Al met al bestond er behoefte aan een inventarisatie van de huidige plaats van sport binnen de Universiteit van Amsterdam en gedachten daarover in verband met de initiatieven die op sportgebied ondernomen worden. Het resultaat van deze inventarisatie is dit rapport over de *sportmindedness* van de Universiteit van Amsterdam. Als definitie van *sportmindedness* nemen we het belang dat een organisatie hecht aan sport. Welke opvattingen bestaan er binnen de universiteit met betrekking tot het belang dat aan sport gehecht wordt en hoe komt dit tot uiting in de feitelijke manieren waarop binnen de universiteit met sport wordt omgegaan? De *sportmindedness* van een universiteit beschouwen we als de som van de *sportmindedness* van de

¹ De Universiteit van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam (HvA) zijn bestuurlijk verbonden. Deze rapportage gaat alleen over de UvA. De HvA is een hogeschool die zich onder meer door haar gerichtheid op sport duidelijk in het openbaar profileert (bron: www.dbsv.hva.nl, geraadpleegd op 16 juli 2010).

belangrijkste onderdelen: 1) De bestuurlijke en ambtelijke organisatie, 2) het universitair personeel en 3) de studenten.

De *sportmindedness* is vastgesteld aan de hand van: a) De actieve en passieve betrokkenheid bij sport van alle individuen uit deze drie onderdelen, b) de bereidheid om geld in sport te investeren en het faciliteren van sportbeoefening door de bestuurlijke en ambtelijke organisatie en c) de mate waarin sport gezien wordt als een object voor wetenschappelijke studie en onderzoek.

Informatie verwierven we op vier verschillende manieren (zie bijlage 1):

- Gesprekken met leden van de top van de universiteit die betrokken zijn bij het beleid op sportgebied en met docenten die onderwijs geven en/of onderzoek doen op het gebied van sport;
- een schriftelijke enquête onder onderwijs- en onderzoeksdirecteuren naar de rol van sport in het onderwijs en onderzoek van hun afdeling;
- een internetvragenlijst onder personeelsleden² en studenten van de universiteit naar hun betrokkenheid bij sport en hun interesse voor het gebied;
- een studie van de schriftelijke documentatie die er met betrekking tot sport bij de UvA te vinden was, waaronder de gegevens over de sportfaciliteiten en de sportbeoefening in universitair verband.

In hoofdstuk 2 worden de ambities en idealen van het bestuur van de UvA en het USC beschreven en hoe deze in het (top)sportbeleid en de praktijk tot uiting komen. Hoofdstuk 3 gaat over de actieve en passieve sportbeoefening van studenten en personeel. Wat doen zij aan sport en in hoeverre volgen ze sport bijvoorbeeld via de televisie? In hoofdstuk 4 komen vervolgens de opvattingen van wetenschappelijk personeel en studenten over sport als onderwerp van onderwijs en/of onderzoek aan bod. Hoofdstuk 5 gaat in op de ‘UvA-vertegenwoordiging’ op de Olympische Spelen sinds 1948 en opvattingen van studenten en personeel over topsport. In het slothoofdstuk, hoofdstuk 6, zal ten slotte uiteen worden gezet hoe *sportminded* de Universiteit van Amsterdam is. De hoofdtitel van dit rapport loopt vooruit op de meest algemene conclusie: sport heeft tot nu toe geen belangrijke rol in het universitaire leven van de UvA gespeeld, maar er zijn geen krachtige of principiële weerstanden in de organisatie om tot een beleid te komen waarbij meer aandacht en geld aan sport besteed wordt.

² Het personeel van geneeskunde behoort niet tot de UvA, maar valt onder het AMC Amsterdam. Daarom zijn zij niet via de internetvragenlijst benaderd. De geneeskundestudenten vallen wel onder de UvA, zij zijn wel in dit onderzoeksdeel vertegenwoordigd. Er zijn enkele onderzoeksinstituten die onder de noemer ‘AMC-UvA’ vallen, deze zijn in het kader van de schriftelijke enquête onder onderzoeksdirecteuren wel benaderd.

2. Ambities, beleid en de praktijk

Dit hoofdstuk gaat allereerst over de ambities en idealen van degenen die op het hoogste niveau van de Universiteit van Amsterdam te maken hebben met sport(beleid). Vervolgens geven we een overzicht van de ontwikkelingen in het sportbeleid sinds 1945 en bespreken we of en hoe de ambities en dat beleid in de praktijk tot uiting komen.

2.1 Ambities en idealen

De voorzitter van het College van Bestuur en de in 2010 speciaal aangestelde lector Topsport en Onderwijs aan de UvA/Hogeschool van Amsterdam (HvA) zijn van mening dat sport een aantal belangrijke positieve functies voor de universiteit en de hogeschool kan hebben die een actief stimulerend sportbeleid binnen de organisatie rechtvaardigen.

In de eerste plaats is er de associatie van sport met het streven naar uitmuntendheid, het willen excelleren. Wat betreft de topsport gaat het hier om de concentratie op absolute topprestaties en de toewijding en het talent die nodig zijn om topprestaties te behalen. Maar ook bij sportbeoefening op andere niveaus proberen de deelnemers het beste uit zichzelf te halen. Dit vergt toewijding, discipline en vaak ook teamwork. Dit zijn eigenschappen die volgens de voorzitter van het CvB eveneens essentieel zijn in het wetenschappelijk onderzoek en het hoger onderwijs:

‘De ambitie die je meebrengt in je sport en de discipline die erbij hoort om iets te bereiken, het doorzettingsvermogen dat je daarbij nodig hebt en het geloof in wat je zelf al kunt, dat zijn allemaal elementen die ook een rol spelen bij het kunnen presteren in je studie en dat geldt [ook] voor docenten en onderzoekers.’

Sport kan worden gezien als een duidelijk symbool voor het excelleren, omdat competitie in de sport veel zichtbaarder is dan de competitie in de wetenschap. Sport kan de aandacht van al degenen die bij de universiteit betrokken zijn richten op streven naar uitmuntendheid en op toewijding en discipline in het verrichten van het werk dat men te doen heeft.

Dat is misschien wel de belangrijkste overweging voor de leiding van de universiteit om meer aandacht en geld aan sport te besteden. De UvA heeft in de huidige situatie voldoende wervingskracht op studenten volgens de voorzitter van het CvB. Een imago waarin ook sport een belangrijke rol speelt is niet echt nodig om studenten te trekken. Wel kan van de betrokkenheid bij sport het imago uitgaan dat de universiteit uit is op topprestaties en dat zou tot een gunstige selectie van studenten kunnen leiden.

Sport kan, ten tweede, ook een sterke verbindende werking hebben. Die werking heeft betrekking op iedereen die bij de universiteit werkzaam is, er studeert of er heeft gestudeerd. Die verbindende werking gaat bijvoorbeeld uit van gezamenlijke deelname aan sportevenementen, zoals lange afstandslopen, van docenten, studenten en administratief en bestuurlijk personeel. Bij de Dam tot Damloop in 2009, waar een team van de UvA/HvA aan deelnam, was iedereen in een korte broek en een T-shirtje aanwezig. Je kon niet aan iemand afzien of diegene twintig artikelen gepubliceerd had of in zijn eerste jaar zat. Alumni zouden via sporttoernooien meer bij de universiteit betrokken kunnen worden of blijven.

Een derde functie is sport als onderwerp van onderzoek. Sport is de laatste decennia een steeds belangrijker maatschappelijk fenomeen geworden waar tal van interessante mogelijkheden voor onderzoek aan verbonden zijn. Het begint de status van in Amsterdam traditioneel belangrijke sectoren als kunst en cultuur te benaderen, aldus de lector Topsport en Onderwijs. Als sport in Amsterdam een steeds belangrijkere plaats krijgt dan kan de universiteit haar binding met de stad tot uiting brengen door ook meer aandacht aan sport te besteden.

Volgens de directeur van het USC (Universitair Sport Centrum), zou het USC niet alleen een organisatie moeten zijn die faciliteiten voor sportbeoefening aanbiedt en subsidieert. Zijn ideaal is dat het een centrum van sportstudie wordt waarin wetenschappers van alle faculteiten van de UvA sport bestuderen en daarover discussiëren. Eén van de middelen daartoe zou het organiseren van een jaarlijks congres over sport en wetenschap kunnen zijn. Het inschakelen van UvA-stagiaires bij het opzetten van sportevenementen en andere projecten, is een ander middel. Het USC is wat dat betreft nu reactief, maar wil graag proactief worden. Het USC zou aldus veel meer ingebed in de universiteit kunnen raken, net zoals met CREA, de culturele organisatie van de UvA, het geval is.

In het kader van het Olympisch Plan 2028 zijn door de UvA en de HvA ambities op het gebied van sport ontwikkeld. Zo stelt de voorzitter van het CvB: ‘Iedereen met interesse in sport moet dat meer kunnen terugvinden in ons onderwijs en onderzoek’ (Straathof 2009: 16). De komende tijd zullen studenten worden aangemoedigd om onderzoek naar sport te doen en alles wat daarmee samenhangt. Ook is er de ambitie om een sportiever personeelsbeleid op te stellen, bijvoorbeeld door elk gebouw van de UvA of HvA van kleedruimtes en douches te voorzien om werknemers die met de fiets komen de mogelijkheid te geven zich op te frissen (idem). Daarnaast is er de ambitie om in 2019 de Universiade, ‘de Olympische Spelen voor studenten’, naar Amsterdam te halen, om te laten zien dat men zo een mondiaal sportevenement kan dragen (Otter 2009: 5). De Olympische Spelen van 2028 fungeert als een stip aan de horizon, waardoor dingen in gang gezet kunnen worden (Straathof 2009: 16).

2.2 Ontwikkeling sportbeleid UvA 1945–2010

Om deze ambities en idealen in het juiste perspectief te plaatsen helpt het om ze te vergelijken met het sportbeleid zoals dat de afgelopen decennia zich heeft ontwikkeld. Vanaf 1948 werd vanuit de universiteit studenten de gelegenheid gegeven om onder deskundige leiding lichaams oefeningen te doen. In 1959 werden de activiteiten op dit vlak in een stichting ondergebracht, de stichting lichamelijke opvoeding en sport (STILOS). Deze stichting had tot taak om de lichamelijke opvoeding, die als een onderdeel gezien werd van de universitaire opvoeding, te verzorgen. Eveneens stelde de stichting studenten in staat om aan sport te doen. Ze konden trainen voor wedstrijden, maar de organisatie van wedstrijden viel buiten de competenties van deze stichting (ASC 1962: 74). In 1982 kwam vanwege de Universiteitsraad, sterk beïnvloed door de toen nog vitale ASVA (Algemene Studenten Vereniging Amsterdam), een eerste beleidsnota voor lichamelijke opvoeding en sport tot stand. In deze nota werd het vigerende beleid min of meer geformaliseerd. Veel belang werd gehecht aan het tot stand brengen van oefen- en sportfaciliteiten nabij de woon- en werkplek. In verband met de associatie van het streven naar excellentie met topsport is het interessant te vermelden dat men daar in 1982 weinig van moest hebben:

‘Het subsidiëren van topsport in de strikte zin des woords behoort echter naar de opvatting van de Raad in beginsel niet tot de taken van de Universiteit ex. art. 28 WUB. Indien behoefte bestaat aan bijdragen t.b.v. door studenten beoefende topsport zal de Raad daarover apart besluiten.’ (UvA 1982: 7)

Enkele regels eerder werd al vermeld dat wedstrijd-sport naast lichaams-oefening en vrije ‘sportbeoefening’ een volwaardige plaats behield, maar dat voor ‘overheersing van het competitie element moet worden gewaakt’ (UvA 1982: 7). In de periode na het uitkomen van deze nota zag men de universitaire visie op sport iets meer ten gunste van wedijver en topsport opschuiven. Dat kwam tot uiting in de nota sportbeleid ‘Sport beweegt de UvA’ uit 1993. Daarin werden zeven sportvormen onderscheiden die allen van belang werden geacht voor de UvA en haar studenten. De eerste twee vormen waren recreatiesport en fitnesssport, die beide een hoge prioriteit kregen. De derde vorm was de wedstrijd-sport. Voor zover dit in studentenverenigingen werd verricht, verdiende deze verenigingen evenveel steun per student als de universiteit aan de sportbeoefening van andere studenten besteedde. De UvA wilde topsport, de vierde sportvorm, in beperkte mate ondersteunen vanwege de stimulerende werking die van topsport en topsportprestaties uitgaat en vanwege de bijdrage aan het imago van de universiteit. Daarnaast onderscheidde men ook nog de avontuursport, pleziersport en cosmetische sport (lichaams-oefening gericht op het verwerven van een ‘model-uiteerlijk’).

Topsportbeleid

Tot in de jaren tachtig werd aan topsport zo goed als geen aandacht besteed door de leiding van de universiteit. Topsporters combineerden hun sport zelf met hun studie, soms in overleg met een docent die een werkgroep of een tentamen verzorgde dat op een tijd plaatsvond die slecht te combineren was met wedstrijden. Ze waren voor afspraken van de goede wil van individuele docenten afhankelijk. Succesvolle topsporters werden vaak wel door het gemeentebestuur geëerd, maar niet door het bestuur van de universiteit. De UvA hechtte tot 1993 weinig of geen betekenis aan topsport en was in die zin dus weinig *sportminded*.

Vanaf 1993 nam het CvB een positievere houding aan ten aanzien van topsport dan daarvoor. In de nota ‘Sport beweegt de UvA’ werd in dat jaar het voornemen uitgesproken om een voor topsporters bestemd studiefonds op te richten, om extra studietijd voor topsporters mede te kunnen financieren. In 1993/1994 kwam een topsportregeling tot stand die sindsdien steeds verder wordt uitgewerkt. Deze stap viel samen met de verandering van de visie van overheidswege op topsport. Er werd op nationaal niveau een Fonds voor de Topsporter ingesteld dat beheerd werd door NOC*NSF (Bottenburg 2009). Hieruit ontvingen topsporters een maandelijkse uitkering (zeventig procent van het minimumloon) die hen in staat stelde zich volledig aan hun sport te wijden. De topsportregeling van de UvA heeft tot doel om topsporters in de gelegenheid te stellen om hun topsportverplichtingen te vervullen en daarnaast ook een studie te doen. Een studentendecaan draagt hiervoor zorg. Deze decaan bemiddelt bij het afstemmen van het studieschema op het wedstrijd- en trainingsschema van topsportende studenten in overleg met de docenten en de studieadviseur. Topsporters die geen uitkering van NOC*NSF krijgen, kunnen aanspraak maken op een extra prestatiebeurs, zodat ze zonder financiële offers hun studie met een jaar kunnen verlengen.

Zowel voor als na 1993 lijkt het sportbeleid van de universiteit vooral bepaald te zijn door de overweging dat sportfaciliteiten nu eenmaal bij een universiteit horen. Het bieden van de mogelijkheden tot lichamelijke opvoeding wordt gezien als aspect van de universitaire opvoeding (ASC 1962: 74). In die zin vormde deze visie een overblijfsel van de Civitas Academicagedachte, die in de periode na de Tweede Wereldoorlog het beleid op het gebied van de universitaire voorzieningen voor studenten bepaalde. De nota uit 1993 is de laatste beleidsnota van de UvA met betrekking tot sport. In het *Instellingsplan 2003-2006* werd met geen woord over sport gerept (UvA 2002). Hoewel het huidige instellingsplan voor de periode 2007-2010 de titel ‘Leren Excelleren’ heeft, wordt daarin alleen vermeld dat ‘de UvA en de HvA volop ruimte bieden aan activiteiten als sport, debat, mentorenprojecten, medezeggenschap, creativiteit en ontmoeting’ om de binding van studenten met hun opleiding te versterken (UvA 2007: 15). Sport speelt in dit instellingsplan vrijwel geen rol. Hieruit blijkt hoe recent de nieuwe ambities in verband met sport zijn.

2.3 De praktijk

Voor sport wordt jaarlijks ongeveer 0,4 procent van de totale universiteitsbegroting gereserveerd. Dat komt tegenwoordig neer op twee miljoen euro (Uden 2008: 45). Hiermee wordt de exploitatie van sportfaciliteiten gefinancierd. In dit bedrag zijn alle kosten meegenomen, inclusief alle huisvesting- en personele lasten en de subsidies aan een twintigtal studentensportverenigingen. De twee grootste van deze verenigingen, de roeiverenigingen Nereus en Skøll ontvangen jaarlijks een subsidie van 25.000 euro, naar de overige verenigingen gaat in totaal 70.000 euro per jaar. Daarnaast wordt subsidie in natura gegeven door tegen korting ruimtes en andere faciliteiten ter beschikking te stellen. Jaarlijks worden met alle verenigingen contracten gemaakt over de wijze waarop de subsidies gebruikt worden. Ook kunnen als topsporter gekwalificeerde studenten van alle Amsterdamse universiteiten gratis gebruik maken van de krachtsportfaciliteiten die op het Universitair Sport Centrum aanwezig zijn.

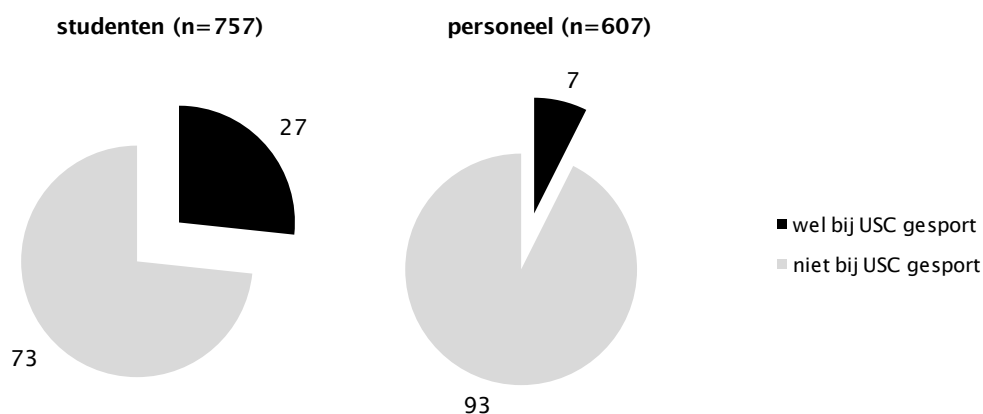
Een tijd lang bestond er een universitaire sportdag aan de UvA. Maar bij gebrek aan belangstelling werd die enkele jaren geleden opgeheven. De universiteit doet niet aan sportsponsoring. Financiële ondersteuning voor deelname aan Universiade, internationale studenten (sport)kampioenschappen, wordt op incidentele basis verschaft. Als de UvA in 2019 de Universiade (mede) wil organiseren, moet daar nu al mee worden of eigenlijk zijn begonnen, aldus de directie van het USC. De universiteit moet daar meer in investeren.

Het USC

Binnen de beperkte breedtesportdoelstelling heeft de UvA toch ongeveer 20 miljoen euro besteed aan een nieuw sportcentrum in het Science Park in de Watergraafsmeer, dat in de zomer van 2010 geopend is. Tot medio 2010 bevond de hoofdvestiging van het USC zich aan de Boelelaan in Amsterdam Buitenveldert. Daarnaast zijn er ook faciliteiten van het USC in verschillende gebouwen en gebouwcomplexen van de UvA elders in de stad. Fitnessvestigingen van het USC bevinden zich in de kelder van het PC Hoofthuis, in het IWO-gebouw bij het AMC en in een sporthal vlakbij het Weesperplein. Medewerkers van de IC-afdeling van de UvA, werkzaam in het kantoorgebouw Rivierstaete, kunnen gratis (= gesubsidieerd) fitnesssen in een nabijgelegen sportschool (Coesel 2009).

Jaarlijks maken ongeveer 12.000 tot 13.000 personen gebruik van de faciliteiten van het USC voor circa zeventig verschillende sportieve activiteiten. Van de 13.750 bezoekers die in het studiejaar 2007/2008 van de faciliteiten van het USC gebruik maakten, waren er 5.900 UvA-student, 1.900 HvA-student, 2.100 VU-student, 250 UvA-medewerker, dertig HvA-medewerker, vijfhonderd AMC-medewerker, vijfhonderd UvA-alumni, 280 HvA-alumni, 450 overige HBO studenten en 1800 overigen.³ Uit de internetvragenlijst blijkt dat in het studiejaar 2009/2010 27 procent van de studenten en zeven procent van het personeel bij het USC heeft gesport (figuur 2.1). De voornaamste reden om niet bij het USC te sporten is dat het te ver weg ligt.

Figuur 2.1 Sporten bij het USC in studiejaar 2009/2010, studenten en personeelsleden van de UvA die in de afgelopen twaalf maanden minimaal één keer hebben gesport (in procenten)

Bij de interpretatie van de participatiecijfers van het USC, moet rekening worden gehouden met het grote sportaanbod dat studenten en personeelsleden van de UvA in Amsterdam tot hun beschikking hebben. Het blijkt dat vooral de lage prijzen van het USC aantrekkelijk zijn. Ook andere facetten van het USC, zoals de variatie in het sportaanbod en de laagdrempeligheid, worden erg gewaardeerd (zie bijlage 2).

Topsport

Jaarlijks maken veertig tot vijftig studenten gebruik van de topsportregeling. Daarvan krijgt ongeveer de helft een extra prestatiebeurs, die gefinancierd wordt vanuit een mede voor de topsporters bedoeld Studiefonds. Het gaat jaarlijks in totaal om een bedrag van 6.000 tot 10.000 euro. Sinds de invoering van deze topsportregeling in de jaren negentig is de universiteit wel meer 'topsportminded' geworden, maar de professionalisering van de topsport is sindsdien zo snel gegaan dat de topsportregeling toch weer is gaan wringen met de eisen die tegenwoordig aan topsporters gesteld worden. Dit komt duidelijk tot uiting in de onderhandelingen tussen de

³ Bron: USC (interne gegevens).

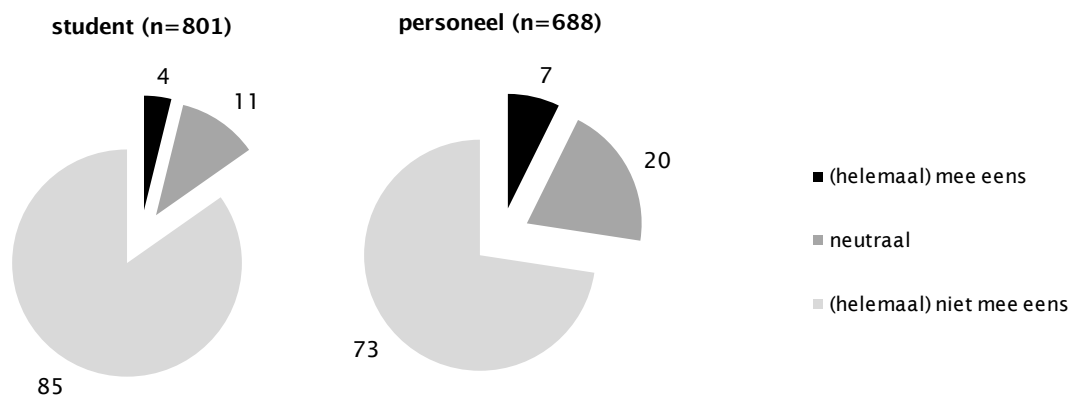
UvA en de Stichting Topsport Amsterdam. Binnen de Stichting Topsport Amsterdam is een aantal instellingen voor hoger onderwijs (UvA, VU, HvA, ROC Amsterdam, Calland Lyceum) verbonden met als doel voor topsporters aan hun instelling de combinatie tussen topsport en opleiding te optimaliseren. Daartoe hebben zij een Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO) gevormd met onder meer subsidie van de rijksoverheid en steun van sponsors. Het personeel van het CTO probeert in Amsterdam voor iedere topsporter individueel de best mogelijk combinatie tussen topsport en onderwijs te zoeken en te verwezenlijken en probeert daartoe ook de trainingsfaciliteiten voor de topsporters zo goed mogelijk in te richten.

Binnen deze CTO's wordt topsport als een activiteit beschouwd die volledig professioneel beoefend wordt en die daarom de centrale activiteit in het leven van een topsporter zou moeten vormen. Er wordt uitgegaan van full time trainingsprogramma's van minimaal tweehonderd dagen per jaar. Dat betekent volgens het CTO voor het onderwijs aan topsporters dat dit geheel aangepast moet worden aan de eisen die het topsporterbestaan met zich meebrengt. Dit botst met de topsportregeling van de UvA. Daarvan is het uitgangspunt dat met wat geven en nemen van de kant van topsporter en docenten er voor iedere topsporter een regeling te vinden is waarbij de topsporter, zij het in een langere periode, een volledige studie kan voltooien. Het CTO daarentegen eist volledig aan de topsport aangepaste studieprogramma's. Hiertoe is de UvA tot nog toe niet bereid geweest. Dus ondanks het pro-topsportbeleid dat de UvA meent te voeren, wordt dit vanuit het CTO als onvoldoende gezien.

Het marketing- en voorlichtingsbeleid is een uitwerking van de doelstelling van het Instellingsplan (UvA 2007). Omdat sport geen rol in het instellingsplan speelt, heeft het ook geen rol gekregen in de marketing en studievoorlichting. Inzet van aan de universiteit verbonden topsporters voor werving- of andere reclamedoelen heeft tot op heden nooit plaats gevonden. Winnaars van olympische medailles hebben wel een ontvangst bij het CvB gekregen, maar dit waren kleinschalige onopvallende gebeurtenissen die verder niet betekenisvol voor de universiteit werden geacht. Het verschil met de VU en de HvA is opvallend. In 2007 steunde de VU bijvoorbeeld het 'idols'-achtige project 'De Acht' met prijzen tussen de 200.000 en 300.000 euro. Hierbij werd de selectie voor een eerstejaars acht en het verloop van het wedstrijdseizoen van nabij gefilmd en op de televisie uitgezonden, zodat de VU en de associatie van de universiteit met sport vaak in beeld kwam. De HvA plaatste na de Olympische Winterspelen in Vancouver in 2010 een advertentie op de voorpagina van Het Parool om te laten weten dat ze erg trots zijn op 'hun' deelnemers en ze veel succes te wensen met de voorbereidingen op de volgende Winterspelen en, in tussentijd, met studeren (Het Parool, 2 maart 2010). Zo laat de HvA zien dat studie en topsport aan de hogeschool goed te combineren zijn.

Vergelijkt men de visie op sport van de universitaire top van de UvA met de hedendaagse praktijk, dan wordt het duidelijk dat er een flinke kloof tussen visie en praktijk bestaat. Vanaf 1993 nam de betekenis die het CvB aan sport en topsport toekende wel toe vergeleken met de periode daarvoor, maar in de huidige visie van het CvB wordt aan sport en topsport veel meer betekenis toegekend dan ooit in het verleden. Uit de internetvragenlijst onder studenten en personeelsleden blijkt dat de grote meerderheid ook van mening is dat UvA bij sport betrokken moet zijn. Dat gaat op voor 85 procent van de studenten en 73 procent van het personeel (zie figuur 2.2). Deze inventarisatie van de *sportmindedness* van de UvA geeft inzicht in hoeverre het nieuwe beleid van het CvB aansluit bij de houding ten aanzien van sport van de universiteitspopulatie.

Figuur 2.2 'De UvA zou niets met sport te maken moeten hebben', studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

3. Sportbeoefening

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de sportbeoefening van studenten en personeelsleden van de UvA. Allereerst gaat het over actieve sportbeoefening: de sporten die door deze groepen worden beoefend, de frequentie van sportbeoefening en andere achtergrondinformatie daaromtrent. Vervolgens komen de vrijwilligers in de sport aan de orde en ten slotte de passieve ‘sportbeoefening’ van studenten en personeel: het volgen van sport via de televisie, in de krant of als toeschouwer. De informatie in dit hoofdstuk is verkregen via een internetvragenlijst onder studenten en personeelsleden (zie bijlage 1), het personeel bestaat uit wetenschappelijk, administratief en bestuurlijk personeel.

3.1 Actieve sportbeoefening

De definitie van ‘sport’ in dit hoofdstuk is:

‘Activiteiten die u in de afgelopen twaalf maanden heeft verricht volgens gebruiken of regels uit de sportwereld. U kunt denken aan badminton, fitness, toerfietsen en schaken, maar niet aan tuinieren, puzzelen of fietsen naar de bakker. Sporten die u tijdens de vakanties heeft beoefend, tellen wel mee maar sporten onder schooltijd niet.’⁴

Vijf procent van de studenten en elf procent van de personeelsleden heeft geen enkele keer aan sport gedaan, respectievelijk dertien en tien procent heeft dat heel weinig gedaan (tot elf keer per jaar, zie figuur 3.1). Volgens de RSO-norm (Richtlijn Sportdeelname Onderzoek, een gestandaardiseerde vragenlijst) doet iemand aan sport bij een gemiddelde sportdeelname van minimaal eens per maand, dus minimaal twaalf keer per jaar (Bottenburg en Smit 2000). Dat gaat op voor 82 procent van de studenten en 78 procent van het personeel. Het grootste deel sport één of twee keer per week (figuur 3.1). Onder studenten is dat 36 procent, bij het personeel geldt dat voor veertig procent. Bijna een kwart van de studenten (23 procent) sport honderdtwintig keer per jaar of vaker. Dat komt neer op drie maal per week of meer. Voor zestien procent van het personeel geldt hetzelfde

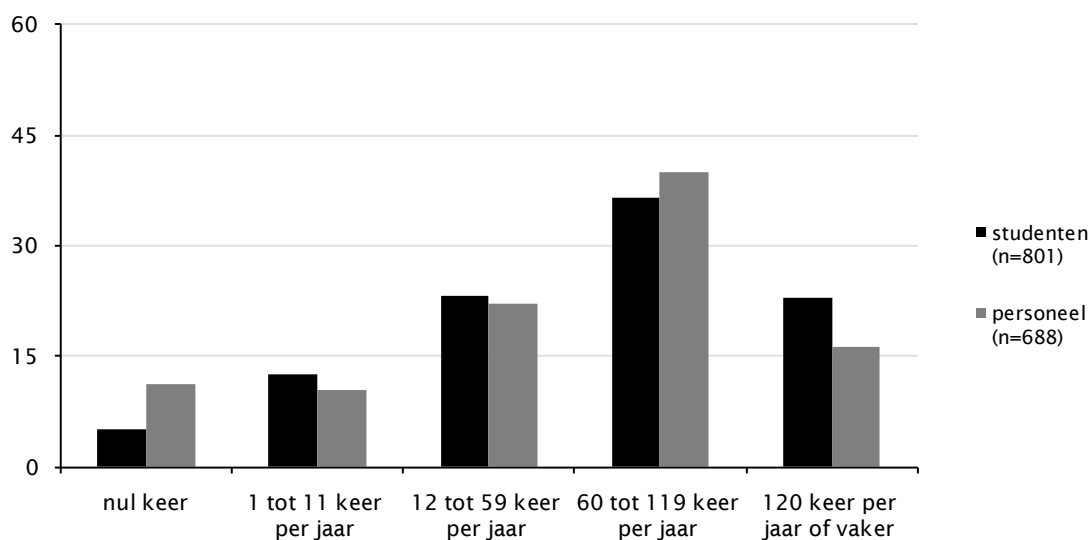
Vergeleken met studenten uit OBiN 2009⁵, nemen studenten van de UvA meer deel aan sport. In OBiN 2009 heeft elf procent van de studenten geen enkele sport beoefend, in vergelijking met vijf procent van de UvA-studenten. Het percentage sporters ligt onder UvA-studenten iets hoger dan onder studenten uit OBiN 2009 (RSO-sporter, respectievelijk 82 en 79 procent). Eén of twee keer per week sporten doet 21 procent van de studenten uit OBiN, twintig procent sport drie keer per week of vaker. Ook hier scoren UvA-studenten hoger (respectievelijk 36 en 23 procent).

⁴ Bron: www.mulierinstituut.nl/monitoring/rso, geraadpleegd op 16 juli 2010.

⁵ Bron: OBiN 2009 (Ongevallen en Bewegen in Nederland 2009), bewerking Mulier Instituut (2010). Studenten (HBO en WO) van 18 jaar en ouder.

Personeelsleden van de UvA nemen meer deel aan sport dan het landelijk gemiddelde (bevolking vijf tot tachtig jaar, Dool et al. 2009). Landelijk ligt het percentage van de bevolking dat geen enkele keer aan sport doet hoger dan onder de personeelsleden van de UvA, namelijk op 23 procent. Het percentage dat minstens twaalf keer per jaar sport, dus sporter is volgens de RSO-norm, ligt landelijk op 68 procent. Dat is lager dan onder personeelsleden van de UvA (78 procent). Het percentage personeelsleden dat honderdtwintig keer per jaar of vaker sport, komt overeen met het landelijk gemiddelde (respectievelijk zestien en zeventien procent), het percentage personeelsleden dat één of twee keer per week sport, ligt aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde (respectievelijk veertig en negentien procent).

Figuur 3.1 Frequentie van sporten in de afgelopen twaalf maanden, studenten en personeel van de UvA (in procenten)

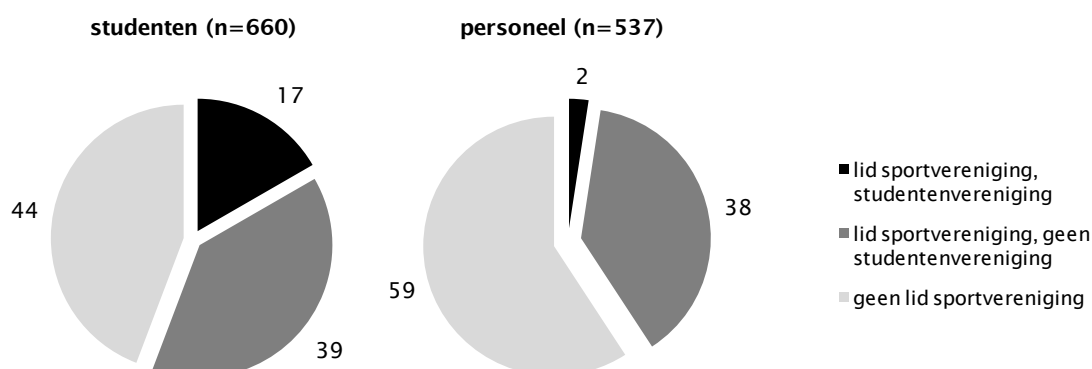

Van de studenten en personeelsleden die minimaal twaalf keer in het afgelopen jaar een sport beoefend hebben, de 'sporters', is respectievelijk de 56 en veertig procent een lid van een sportvereniging (figuur 3.2). Zeventien procent van de studenten sport bij een studentenvereniging, 39 procent bij een ander type sportvereniging. Twee procent van het personeel is lid van een studentenvereniging om een sport te beoefenen en 38 procent sport bij een vereniging anders dan een studentenvereniging.

In vergelijking met studenten uit OBiN 2009 zijn studenten van de UvA iets vaker lid van een sportvereniging (respectievelijk 51 en 56 procent).⁶ Personeelsleden van de UvA zijn vaker lid van een vereniging dan het landelijk gemiddelde (bevolking 5-80 jaar, respectievelijk veertig en 35 procent) (Dool et al. 2009).

⁶ Bron: OBiN 2009 (Ongevallen en Bewegen in Nederland 2009), bewerking Mulier Instituut (2010). Studenten (HBO en WO) van 18 jaar en ouder.

Figuur 3.2 Lidmaatschap sportvereniging, sportende studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

In tabel 3.1 staat vervolgens een overzicht van de sporten die door sportende studenten het meest beoefend worden. Hardlopen, joggen of trimmen staat bovenaan. Dat geldt voor zowel de mannelijke als vrouwelijke studenten. De helft (51 procent) heeft deze sport in de voorgaande twaalf maanden minimaal één keer beoefend. Fitness staat bij beide seksen op de tweede plek. Gemiddeld heeft 46 procent van de studenten dit minstens één maal gedaan. Voetbal is bij de mannen de sport die vervolgens het meest beoefend wordt (41 procent). Bij vrouwen is dat aerobics (33 procent), op de voet gevolgd door zwemmen (29 procent) en danssport (27 procent). Bij mannen is het verschil in percentage beoefenaars tussen de derde populairste sport en de vierde groter. Na voetbal volgen wielrennen (25 procent), skiën (24 procent) en tennis (23 procent).

Tabel 3.1 Top-10 van sporten die de afgelopen twaalf maanden minimaal één maal beoefend zijn, sportende studenten van de UvA (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

	totaal (n=660)	man (n=268)	vrouw (n=392)
Hardlopen, joggen, trimmen	51	50	52
Fitness	46	51	43
Zwemsport (excl. waterpolo)	24	16	29
Voetbal	22	41	9
Aerobics, steps, spinning (groepslessen op muziek)	21	4	33
Schaatsen	21	22	21
Skiën, langlaufen, snowboarden	21	24	18
Tennis	19	23	16
Wielrennen, toerfietsen	17	25	11
Danssport	17	2	27

Ook bij het personeel staan hardlopen en fitness respectievelijk op plaats één en twee van meest beoefende sporten (tabel 3.2). Hardlopen is door een tweevijfde van het personeel gedaan, fitness door 35 procent. Gemiddeld staat de wandelsport op de derde plaats. Bij mannen is de wielersport echter populairder (31 procent) dan wandelen (21 procent). Deze laatste sport staat op gelijke hoogte met zwemmen en voetbal. Bij vrouwen staat de wandelsport samen met aerobics op een derde plaats (beide 29 procent), zwemmen volgt daar vlak achter (26 procent).

Tabel 3.2 Top-10 van sporten die de afgelopen twaalf maanden minimaal één maal beoefend zijn, sportende personeelsleden van de UvA (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

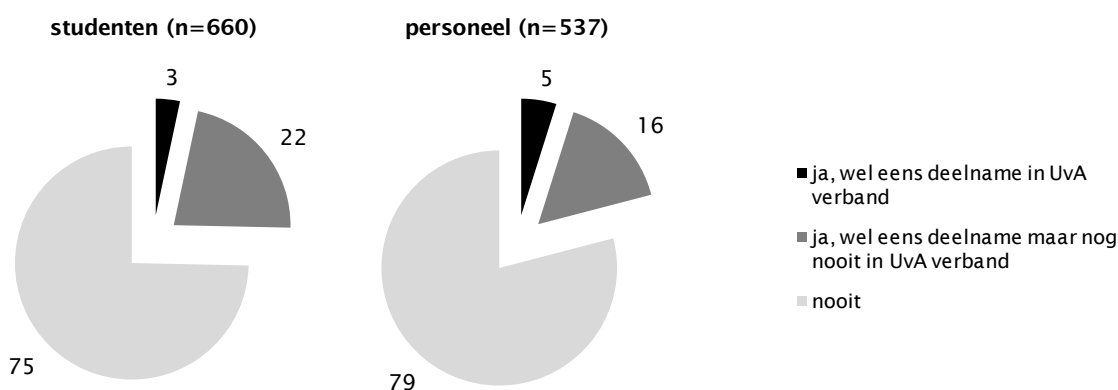
	totaal (n=537)	man (n=261)	vrouw (n=276)
Hardlopen, joggen, trimmen	41	43	40
Fitness	35	31	38
Wandelsport	25	21	29
Wielrennen, toerfietsen	24	31	18
Zwemsport (excl. waterpolo)	23	21	26
Schaatsen	18	17	18
Aerobics, steps, spinning (groepslessen op muziek)	17	3	29
Tennis	15	19	11
Voetbal	13	21	5
Skiën, langlaufen, snowboarden	12	11	14

Bij vergelijking van de tien meest beoefende sporten door studenten en personeel valt op dat deze slechts op één sport afwijken: bij studenten staat de danssport in de top-10, bij het personeel is dat de wandelsport. Wel is de volgorde anders. Zo staat bij de studenten voetbal hoger dan bij de personeelsleden. Opvallend is, vooral bij studenten, dat roeien, de studentensport bij uitstek (ASC 1962: 61), niet in de top-10 voorkomt. De twee grootste studentensportverenigingen die subsidie van de UvA ontvangen, zijn beiden roeiverenigingen. Roeien staat, samen met hockey, wat betreft de beoefening bij de studenten op een vijftiende plaats. Dat kan deels verklaard worden door de definitie van sport die in dit onderzoek is gehanteerd. Die is ruimer dan sport in competitie- of verenigingsverband. Eén keer per jaar op skivakantie gaan, wordt ook als sport meegeteld indien iemand daarnaast nog minstens elf keer iets anders heeft gedaan (volgens de definitie van ‘sporter’, minimaal twaalf keer per jaar sporten). Als alleen gekeken wordt naar sporten die beoefend worden door studenten die lid zijn van een sportvereniging, staat roeien op de tiende plaats. Bij studenten die lid zijn van een studentensportvereniging, staat roeien, na hardlopen, op de tweede plaats van de beoefende sporten. Deze sport wordt door 44 procent van de studenten die lid zijn van een studentensportvereniging beoefend.

Collectieve sportevenementen

Vervolgens is ook gevraagd naar deelname aan grote collectieve sportevenementen, zoals de Dam tot Damloop, de marathon van Amsterdam of vergelijkbare evenementen op zwem- of fietsgebied (figuur 3.3).

Figuur 3.3 Deelname aan grote sportevenementen, sportende studenten en personeelsleden UvA (in procenten)

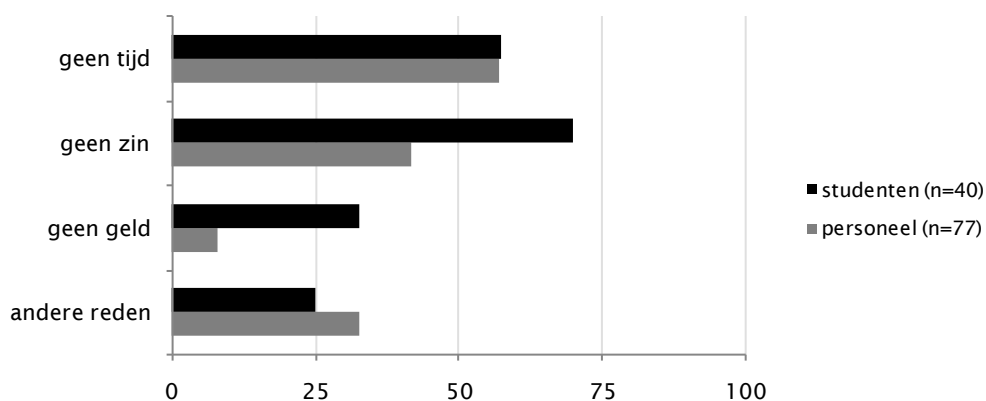

Driekwart van de sportende studenten en 79 procent van de personeelsleden doet nooit aan collectieve sportevenementen mee. Drie procent van de studenten en vijf procent van het personeel heeft wel eens aan zo een evenement in UvA-verband, respectievelijk 22 en zestien procent heeft wel eens deelgenomen aan een groot evenement, maar nog nooit in UvA-verband.

Niet-sporters

Vijf procent van de studenten en elf procent van het personeel heeft in de afgelopen twaalf maanden geen enkele keer een sport beoefend (figuur 3.1). De belangrijkste reden bij studenten daarvoor is het ontbreken van zin, gevolgd door het ontbreken van tijd (figuur 3.4). Bij personeel is gebrek aan tijd een belangrijker motivatie dan gebrek aan zin.

Figuur 3.4 Belangrijkste redenen om niet te sporten, niet-sportende studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Al met al blijkt dat veel studenten en personeelsleden regelmatig aan lichaamsvoeding doen. Het percentage studenten en personeelsleden dat geen enkele keer aan sport heeft gedaan in de voorgaande twaalf maanden ligt lager dan dat van respectievelijk studenten uit OBiN 2009 en het landelijk gemiddelde, terwijl het percentage dat minimaal zestig keer per jaar aan sport doet, hoger is dan onder studenten uit OBiN 2009 of de rest van de bevolking. Het percentage studenten en personeelsleden dat niets van sport moet hebben ('geen zin'), is gering. Het beeld van een sportieve populatie komt ook naar voren in meer algemene opvattingen op het gebied van een gezonde leefstijl (tabel 3.3).

Tabel 3.3 Stellingen over een actieve en gezonde leefstijl bij de UvA, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

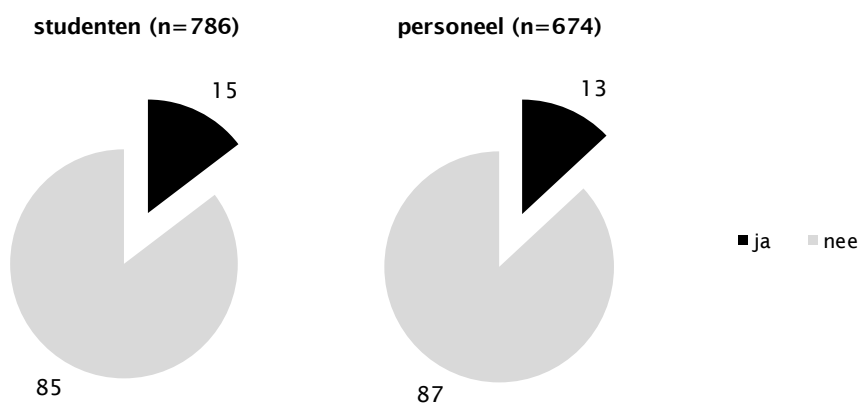
	studenten (n=801)	personeel (n=688)
'Het is een goed idee om het gebruik van liften in universiteitsgebouwen zoveel mogelijk te beperken en het traplopen te bevorderen'		
(helemaal) mee eens	52	53
neutraal	19	24
(helemaal) niet mee eens	28	23
'Voeding die in universiteitsverband te koop is, zou meer op gezondheid gericht moeten zijn'		
(helemaal) mee eens	63	72
neutraal	23	21
(helemaal) niet mee eens	14	7
'Ik zou meer fietsend of hardlopend naar de UvA gaan als er goede douche- en omkleedgelegenheden in het gebouw zijn'		
(helemaal) mee eens	27	34
neutraal	20	25
(helemaal) niet mee eens	53	41

Ruim de helft van de studenten en de personeelsleden vindt het een goed idee om het traplopen in de universiteitsgebouwen te bevorderen en het gebruik van liften zoveel mogelijk te beperken. Ongeveer een kwart van zowel de studenten als het personeel is het daar (helemaal) niet mee eens. In de stelling dat de voeding die in de universiteit te koop is meer op gezondheid gericht zou moeten zijn, kan de grote meerderheid zich vinden. Tweederde van de studenten en bijna driekwart van het personeel is het (helemaal) met deze stelling eens. Een klein deel is het er (helemaal) niet mee eens. Met betrekking tot het op een actieve manier reizen naar de UvA, is 27 procent van de studenten en 34 procent van het personeel het (helemaal) eens met de stelling dat hij of zij meer fietsend of hardlopend naar de UvA zou gaan als er goede douche- en omkleedgelegenheden in het gebouw zijn. Dat een relatief groot deel zich niet in deze stelling kan vinden, kan deels verklaard worden uit het feit dat een deel nu al op een actieve manier naar de UvA gaat. Maar er is binnen de universiteit steun te vinden voor maatregelen die tot meer beweging en/of gezondere voeding leiden.

3.2 Vrijwilligers in de sport

Vijftien procent van de studenten en dertien procent van de personeelsleden vervult een vrijwilligersfunctie in de sport (figuur 3.5). Studenten die vrijwilliger zijn, zijn het vaakst trainer of coach (51 procent), scheidsrechter of jurylid (31 procent) of in dienst achter de bar (dertig procent). Een derde van het personeel is trainer of coach bij een sportvereniging, 27 procent is jurylid of scheidsrechter, 22 procent vervult een bestuursfunctie en negentien procent staat achter de bar. Het vaakst werd echter de optie ‘anders’ aangekruist (36 procent). Voorbeelden daarvan die vaak genoemd werden zijn commissielid, organisator van evenementen of toernooien en incidentele hulp.

Figuur 3.5 Vrijwilligers in de sport, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

Landelijk ligt het percentage Nederlanders boven de zestien jaar dat vrijwilliger in de sport is rond de tien procent, onder hoger opgeleiden is dat dertien procent (Goossens et al. 2008). Het aandeel vrijwilligers onder studenten en personeelsleden van de UvA komt daarmee overeen.

3.3 Passieve sportbeoefening

Betrokkenheid bij de sport kan ook op een passieve manier tot uiting komen. Voorbeelden daarvan zijn het volgen van sport via de media of als toeschouwer. In tabel 3.4 staat weergegeven hoe vaak studenten en personeelsleden van de UvA sport kijken op televisie, de sportpagina's in de krant lezen of als publiek bij een sportwedstrijd aanwezig zijn.

Tabel 3.4 Frequentie van deelname aan verschillende vormen van passieve sportbeoefening, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

	studenten (n=801)	personeel (n=688)
Hoe vaak kijkt u naar sport op tv?		
Dagelijks	11	7
Wekelijks	32	27
Maandelijks	17	14
Minder dan één keer per maand	24	26
Nooit	16	26
Leest u de sportpagina's van uw krant?		
Dagelijks	20	20
Wekelijks	19	16
Maandelijks	10	7
Minder dan 1 keer per maand	19	21
Nooit	33	37
Hoe vaak gaat u naar sportwedstrijden kijken?		
Wekelijks	6	8
Maandelijks	11	5
Enkele keren per jaar	32	22
Nooit	52	66

Elf procent van de studenten en zeven procent van het personeel kijkt dagelijks naar sport op de televisie, ongeveer dertig procent van beide groepen doet dat wekelijks. Respectievelijk zestien en 26 procent kijkt nooit naar sport via de televisie. In 2007 volgde 34 procent van de Nederlandse bevolking (16-79 jaar) nooit sport via de televisie of de radio, 44 procent deed dat eens per week of vaker (Kamphuis en Dool 2008).

De sporten die het vaakst door studenten en personeelsleden van de UvA worden bekeken zijn achtereenvolgens voetbal, schaatsen, tennis, en wielrennen. Die volgorde is voor beide groepen gelijk. Het sportjournaal van de NOS wordt door een deel frequent bekeken: 34 procent van de studenten en 24 procent van de personeelsleden kijkt dit dagelijks of wekelijks. Rond de dertig procent kijkt nooit naar dit programma. Studio Sport wordt door bijna dertig procent regelmatig bekeken, maar heeft weinig vaste volgers. Zes procent van de studenten en vier procent van het personeel zit wekelijks op zondagavond 'met het bord op schoot'. Ook naar dit programma kijkt ongeveer dertig procent nooit.

Op de vraag of men de Olympische Winterspelen van 2010 in Vancouver heeft gevolgd, antwoordt bijna de helft dat hij of zij enkele geselecteerde wedstrijden heeft bekeken, 28 procent van de studenten en vijftien procent van het personeel heeft zoveel mogelijk wedstrijden gezien, respectievelijk acht en negen procent heeft deze Spelen niet gevolgd. Bijna de helft van de studenten en een kwart van het personeel was van plan zoveel mogelijk wedstrijden van het Wereldkampioenschap voetbal in Zuid-Afrika te volgen.⁷ Respectievelijk tweevijfde en iets meer dan de helft had het plan om enkele geselecteerde wedstrijden te bekijken. Vier procent van de studenten en acht procent van de personeelsleden was van plan het WK voetbal niet te volgen.

Eén vijfde van de ondervraagden leest dagelijks de sportpagina's in de krant, een iets kleinere groep doet dat wekelijks (tabel 3.4). Een derde slaat de sportpagina's over. Een enkeling leest de magazines Sportweek, Voetbal International, Hockey.nl of Runner's World regelmatig of af en toe, maar deze bladen worden door het grootste deel van de studenten en personeelsleden niet gelezen.

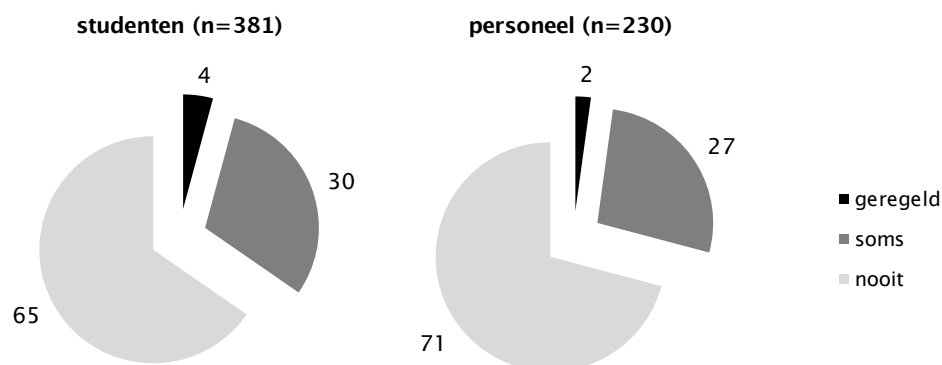
Meer dan de helft gaat nooit als toeschouwer naar sportwedstrijden (tabel 3.4). Bij studenten is dat 52 procent, bij het personeel 66 procent. Wekelijks staat respectievelijk zes en acht procent langs een zijlijn, de rest gaat maandelijks of enkele keren per jaar. Van de 18-79 jarige Nederlanders was in 2007 35 procent minimaal één keer toeschouwer van een sportwedstrijd (Kamphuis en Dool 2008). Het percentage studenten van de UvA dat enkele keren per jaar of vaker gaat, is wat hoger (58 procent). Landelijk bezocht zeven procent in 2007 wekelijks een sportwedstrijd (Kamphuis en Dool 2008), het percentage studenten en personeelsleden van de UvA dat dat wekelijks doet, is ongeveer even groot.

Vijftien procent van het personeel bezoekt wel eens sportwedstrijden van zijn of haar kinderen, zeventien procent professionele sportwedstrijden, elf procent is wel eens publiek bij wedstrijd sport van volwassenen en twee procent bij andere jeugdwedstrijden. Studenten die sportwedstrijden bezoeken, gaan het vaakst naar professionele sportwedstrijden (31 procent), gevolgd door wedstrijd sport van volwassenen (27 procent). Jeugdwedstrijden, al dan niet van eigen kinderen, worden door elf procent van de studenten wel eens bijgewoond.

De sport die het vaakst vanuit het publiek wordt aanschouwd is voetbal. Van de studenten bezoekt 56 procent wel eens een voetbalwedstrijd, van het personeel is dat 51 procent. Vier procent van de studenten en twee procent van de personeelsleden gaat regelmatig naar een wedstrijd van Ajax (figuur 3.6), respectievelijk dertig en 27 procent doet dat soms.

⁷ De internetvragenlijst onder studenten en personeel is afgenomen tussen 27 mei en 21 juni 2010. Het WK voetbal 2010 is begonnen op 11 juni 2010.

Figuur 3.6 Frequentie bezoek voetbalwedstrijden van Ajax, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

Na voetbal worden hockeywedstrijden het meest bezocht. Dertien procent van het personeel en 22 procent van de studenten gaat daar wel eens heen. Tennis staat op de derde plaats, twaalf procent van beide groepen zit daar wel eens langs de kant.

De grote meerderheid van de studenten en personeelsleden blijkt sport ook op een passieve manier te volgen: via de televisie, de sportpagina's in de krant en/of als toeschouwer bij sportwedstrijden. Van de studenten volgt 88 procent de sport (wel eens) op één van deze drie manieren, onder het personeel gaat dat voor tachtig procent op. Het beeld van de sportieve interesse dat bij de actieve sportbeoefening en de mate van vrijwilligerswerk in de sport al naar voren kwam, wordt hiermee versterkt. Slechts twee procent van de studenten en vier procent van het personeel doet niet aan actieve sportbeoefening, is geen vrijwilliger in de sport, kijkt nooit naar sport op televisie, leest nooit de sportpagina's in de krant en gaat nooit als toeschouwer naar een sportwedstrijd.

4. Sport in onderwijs en onderzoek

Vooraf vanuit de sportwereld zelf wordt vaak benadrukt dat sport een steeds belangrijker maatschappelijk verschijnsel aan het worden is. Als dat inderdaad het geval is dan zou dat ook te zien moeten zijn aan de belangstelling voor sport in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Sport heeft zoveel facetten dat er voor vrijwel alle faculteiten onderwerpen te bedenken zijn waar de wetenschap haar licht op zou kunnen laten schijnen. Zo ligt vanuit de hoek van de geneeskunde onderzoek naar (de preventie van) sportblessures voor de hand. De natuurwetenschappen zouden zich kunnen buigen over onderwerpen als doping of de invloed van sport op het lichaam. Een voorbeeld voor de Faculteit Economie en Bedrijfskunde is de economische impact van grote sportevenementen. In welke mate sport aan de UvA onderwerp van onderzoek en onderwijs is, zal in dit hoofdstuk aan bod komen. We zullen eerst het resultaat van de schriftelijke enquête onder de onderwijs- en onderzoekdirecteuren bespreken, vervolgens gegevens uit de interviews met drie docenten/onderzoekers die lesgeven op het gebied van sport en ten slotte de antwoorden van studenten en personeel op vragen die hierover in de internetvragenlijst zijn gesteld.

4.1 Volgens directeuren van onderzoeks- en onderwijsinstellingen

Alle directeuren van onderzoeks- en onderwijsinstellingen van de UvA hebben een brief ontvangen met enkele vragen rondom respectievelijk ‘sport en onderzoek’ of ‘sport en onderwijs’ (zie bijlage 1). Er is niet alleen gevraagd welke aandacht sport feitelijk in het onderzoek en/of onderwijs krijgt, maar ook of er, indien er nu geen aandacht voor is, wel interesse bestaat om dit onderwerp in behandeling te nemen. In verband daarmee is ook gevraagd naar de mogelijkheden die men ziet voor deelname aan interdisciplinaire studie van sport. Ten slotte hebben we de onderwijs- en onderzoekdirecteuren gevraagd of ze andere mogelijkheden zien waardoor de universiteit zich als meer *sportminded* kan profileren.

Vierentwintig onderwijsdirecteuren zijn aangeschreven, daarvan reageerden er achttien. Vier van die reacties waren louter doorverwijzingen. Het resultaat was veertien volledige antwoorden. Van de 33 aangeschreven onderzoeksdirecteuren, beantwoordden er veertien de vragen. Daarnaast ontvingen we nog drie aanvullende antwoorden van vakgroepvoorzitters. Sommige antwoorden waren heel kort (nee op alle vragen), andere uitvoeriger.

Een sportminded UvA

We beginnen met de laatste vraag over de mogelijkheden die de onderwijs- en onderzoeksdirecteuren zien om de universiteit als meer *sportminded* te profileren maken. Vijftien directeuren hadden hier wel ideeën over. Sommigen kwamen met geheel nieuwe ideeën, anderen stelden voor om al bestaande praktijken meer onder de aandacht te brengen. Twee antwoorden zijn interessant in verband met het uitgangspunt van dit onderzoek dat er een onderscheid gemaakt kan worden tussen een Europese en een Amerikaanse visie op de relatie tussen sport en universiteit. Met die antwoorden werd verwondering uitgesproken over het uitgangspunt van onze vraag: de UvA meer *sportminded* maken. Een directeur antwoordde: ‘Het was mij niet bekend dat de UvA een bijzonder “*sportminded*” universiteit was’. Een ander vroeg alleen maar ‘Hoezo?’ Zij lijken de Europese visie, het scheiden van onderwijs en sport, aan te hangen.

Vijf directeuren suggereerden om studiemogelijkheden voor topsporters aan te bieden, drie zien wel wat in steun bieden aan de Olympische Spelen in 2028 of andere grote evenementen. De meest extreme vorm van het aanbieden van studiemogelijkheden voor topsporters was het overnemen van de rol van de LOOT-scholen in de vorm van een LOOT-universiteit. LOOT staat voor Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport. Het gaat om scholen die hun onderwijsprogramma volledig in dienst stellen van de sportloopbanen van jonge sporttalenten. Verder waren er twee directeuren die de sportmogelijkheden voor medewerkers, de bedrijfssport, graag verruimd zien. Eén van hen wees daarbij op de faciliteiten van het USC. Die faciliteiten zouden volgens een ander meer in de PR van de universiteit benadrukt kunnen worden. Deelname aan hardloopevenementen werd twee keer genoemd, één daarvan had betrekking op het organiseren van de AMC-loop. Verder stelde een directeur voor om *summer schools* te houden over sportonderwerpen op haar vakgebied.

Onderwijs & sport

Over de vraag of er voorbeelden van onderwijs op sportgebied bekend waren ontvingen we veertien antwoorden van onderwijsdirecteuren. Acht van hen wisten niets te melden over onderwijs in aan sport gerelateerde onderwerpen. Het opmerkelijkste antwoord was wel dat van de kant van de pedagogische wetenschappen. De directeur gaf met gêne toe dat hij eigenlijk niets te melden had. Kennelijk zag hij wel in dat dit bij een onderwerp als sport, waarbij de opvoedende kant toch een groot deel van de jeugd betreft, misschien wel een gemis van het pedagogisch/onderwijskundig onderzoek is. Ook interessant was de reactie van de directeur van de *Amsterdam Business School*. Daar doet men niets aan onderwijs op sportgebied. Hij zag echter in dat onderwijs in 'sports management' een 'growth area' is. Bij de Universiteit van Keulen heeft hij de interesse voor dit onderwerp kunnen vaststellen. De directeur van de *Master School of Sciences*, zelf een groot sportliefhebber, zowel passief als actief, kon met de beste wil van de wereld geen punten binnen zijn chemieonderzoek- en onderwijs vinden die een duidelijke relatie met sport hebben. Hij zag voor zichzelf ook niet zo veel mogelijkheden dat te veranderen. Vijf directeuren vermeldden incidentele onderwijsactiviteiten die iets met sport te maken hadden. Studenten schreven er wel eens een paper of scriptie over, deden een casestudy, of er werd wel eens in een college aandacht aan besteed. Het hangt volgens twee directeuren ook erg af van de belangstelling van afzonderlijke docenten en studenten. Binnen de *Graduate School of Communication* was sprake van aandacht voor onderwerpen als sportsponsoring en -journalistiek. In het verleden bestudeerde men ook het voetbalvandalisme. De directeur meldde ook dat er interesse voor onderwerpen als 'sport en media' en 'sportjournalistiek' bestaat.

Wat de interesse voor sport als onderwerp van onderwijs verder betrof meldden zeven directeuren dat er binnen hun vakgebied wel interesse voor sport in het onderwijs bestaat. In drie gevallen betrof dit directeuren die geen voorbeelden van dergelijk onderwijs konden noemen. Eén directeur vermeldde dat hij geen reden ziet om op het gebied van onderwijs over sport een voortrekkersrol te spelen. Een andere directeur verklaarde dat er een gebrek aan interesse voor sport bestaat in het onderwijs. Hij tekende daarbij aan dat er geen prominente topsporters bij de studenten op het vakgebied rondlopen.

Daadwerkelijk onderwijs op het gebied van de sport, in de zin dat daar ook tijd van docenten voor gereserveerd is, wordt gegeven bij rechten, psychologie en iets minder expliciet bij geneeskunde via het *Coronel Instituut voor arbeid en gezondheid* en de afdeling radiologie. In navolging van de antwoorden op de schriftelijke enquête zijn met de docenten die onderwijs op

sportgebied geven, interviews gehouden. De resultaten daarvan worden in de volgende paragraaf beschreven.

Onderzoek & sport

Van de onderzoeksdirecteuren ontvingen we zeventien antwoorden op de vraag naar voorbeelden van onderzoek op sportgebied. Negen van hen konden geen voorbeelden geven. Maar uit hun antwoorden op de vragen naar interesse voor sport als onderwerp van onderzoek en naar mogelijkheden tot interdisciplinair onderzoek bleek dat zij sport bepaald niet allemaal als oninteressant beschouwen. Aan het antwoord van één van hen ontleenden wij de titel van dit rapport. De directeur van het *Amsterdam Center for Language and Communication* stelde dat sport slechts zijdelings van belang is voor taal. Zij noemde onderzoek naar sportjargon en naar de relatie tussen sport doen en de ziekte van Alzheimer. Dat onderzoek wordt momenteel bij haar afdeling niet gedaan maar, zo sloot zij af: ‘Alles is mogelijk in de toekomst’. Het antwoord van een andere directeur, die van sterrenkunde, die schreef dat het ‘allemaal voor ons niet erg relevant’ is, doet inzien dat sport inderdaad niet voor iedere tak van wetenschap even interessant kan zijn. Hoe dat precies zit is echter niet duidelijk. Zo probeerde de directeur van het Instituut voor *Theoretische Fysica*, die in zijn persoonlijke leven nauw bij sport betrokken is, met ons mee te denken wat zijn vak zou kunnen betekenen op sportgebied. Hij suggereerde het gebied van de stromingsleer. Ook gaf hij suggesties voor onderzoek in andere vakgebieden. Misschien is de persoonlijke interesse in sport toch wel een bepalende factor in de interesse voor onderzoek op sportgebied en de mogelijkheden die men daar ziet. Zo gaf de directeur van de afdeling revalidatie te kennen dat hij geen voorbeelden van onderzoek op sportgebied kende, daar ook niet in geïnteresseerd was, maar dat hij geen mening had over de mogelijkheden op sportgebied voor onderzoek op zijn vakgebied. In vier gevallen was sprake van een enkel projectje van studenten, wat scripties, een buitenpromovendus en een onderzoeker die tot voor kort onderzoek op sportgebied deed, maar sinds ruim een jaar gepensioneerd is. Duidelijke betrokkenheid bij sport was er bij arbeidsrecht, maar dit lijkt toch meer het onderwijs te betreffen.

Opvallend waren de resultaten van onze peiling bij geneeskunde. In tegenstelling tot de aandacht voor sport bij rechten en psychologie was daarover uit eerder onderzoek (Coesel 2009) niets bekend. Volgens de voorzitter van het *AMC Research Institute* was er in het algemeen ‘natuurlijk’ sprake van medisch onderzoek op sportgebied, hij noemde met name de afdelingen arbeid en gezondheid, revalidatie, sociale geneeskunde (preventie), orthopedie en de afdelingen betrokken bij aan overgewicht en inactiviteit gerelateerde ziekten. We kregen nadere informatie van de kant van revalidatie (al vermeld), arbeid en gezondheid en radiologie. Bij radiologie bleken twee studentenprojecten over sport uitgevoerd te worden, beide over sportblessures. Ook geeft het personeel van de afdeling regelmatig in nationaal en internationaal verband onderwijs over radiologie en sport. Het onderzoek bij het Coronel Instituut komt in de volgende paragraaf uitgebreider aan de orde.

De vraag over het zien van mogelijkheden voor, eventueel interdisciplinair, aan sport gerelateerd onderwijs en onderzoek leverde weinig informatie op. De meeste directeuren zien die mogelijkheid gewoon niet, twee van hen zien wellicht wel mogelijkheden, maar niet in het vigerende programma. Over het algemeen lijkt deze overwegend negatieve reactie niet opgevat te moeten worden als een bezwaar tegen dit soort onderwijs of onderzoek. Dat bleek uit antwoorden zoals het al vaker geciteerde ‘alles is mogelijk’, maar ook ‘overleg is welkom’,

‘altijd te overwegen’ of ‘niet onmiddellijk’. Positief was het antwoord van het lid van de directie van het *Instituut voor Interdisciplinaire Studies* (IIS). Hij schreef dat een brede interdisciplinaire module over sport zeker in het onderwijsaanbod van het IIS zou passen. Die module zou dan mede bestemd voor contactstudenten dienen te zijn. Aanzetten daartoe zijn er eerder al geweest in de bèta gamma opleiding van de UvA waar het afdelingshoofd van het *Coronel instituut voor arbeid en gezondheid* een collegeblok over sport heeft verzorgd.

4.2 Volgens drie docenten/onderzoekers bezig met sport

Uit de schriftelijke enquête onder de instituutdirecteuren kwam naar voren dat er drie studies zijn waar sport in één of meerdere vakken uitgebreid aan de orde komt. In navolging daarop hebben we gesprekken gevoerd met betrokken docenten bij psychologie, rechten en geneeskunde, de laatste is werkzaam bij het *Coronel Instituut voor arbeid en gezondheid* in het AMC.

Sportpsychologie

Het vak sportpsychologie wordt sinds eind jaren tachtig aangeboden bij psychologie. Na het met pensioen gaan van de toenmalige docent in 2004, besloot de faculteit het vak te handhaven en werd er een opvolger gezocht. Dat werd Gerard Weltevreden, die een aanstelling voor twee dagen per week heeft gekregen. Van 2004 tot 2010 was het vak een keuzevak binnen ontwikkelingspsychologie. De psychologen hechten zoveel betekenis aan het vak dat het vanaf 2010 opgezet wordt als een mastertrack binnen prestatiepsychologie. Via de sport leren studenten de kernprincipes van de prestatiepsychologie. Tot 2010 namen er in het geheel ongeveer veertig studenten per jaar deel aan de verschillende activiteiten binnen het keuzevak (kernthemagroep, verdiepingmodule, bachelorthese, onderzoekswerkstuk). Voor de mastertrack is ruimte voor twintig studenten. Sport is niet zo populair als modules over liefde of agressiviteit. Het trekt een ander soort studenten. Het zijn mensen die zich zeer betrokken bij sport voelen, van heinde en verre komen om het vak te volgen en allerlei andere studieonderdelen uitzoeken die in het verlengde van het sportvak liggen.

Arbeid(srecht) en sport

Roberto Branco Martins is sinds 2005 voor 0,8 fte aangesteld bij arbeidsrecht om dit vak te geven. Sport is steeds belangrijker geworden en de faculteit merkte dat er studenten naar de VU afvloeiden om daar onderwijs over recht en sport te volgen. De introductie van het vak arbeidsrecht en sport is voor een deel een concurrentiemaatregel. Sport wordt door Martins strikt vanuit het arbeidsrecht benaderd, zonder rekening te houden met een specifieke sportsfeer met eigen regels, zoals bij de VU wordt gedaan. Het is een keuzevak binnen de master arbeidsrecht van vijf studiepunten (ECTS). Martins geeft jaarlijks twee groepen les, dat zijn in totaal tussen de zestig en 75 studenten. Daarnaast begeleidt hij tien tot vijftien studenten per jaar bij hun eindschipties. Het vak wordt door de studenten en zijn collega's serieus genomen. De relatief hoge cijfers en de hoge slaagpercentages in zijn vak zijn niet het gevolg van een slappe beoordeling, maar van de sterke intrinsieke motivatie van de studenten voor het vak. Het vak wordt mede serieus genomen, omdat er ook via het *T.M.C. Asser Instituut*, centrum van kennis en onderzoek op het gebied van privaot en publiek internationaal recht, regelmatig subsidies beschikbaar komen voor onderzoek naar arbeidsrechtelijke vraagstukken over sport. Een negatieve ervaring had Martins in 2008, toen hij een voorstel voor een interdisciplinaire minor

‘Sport en Arbeid’ had ingediend die door de keuringscommissie op ondergeschikte punten werd afgewezen.

Topsport als werk

Monique Frings-Dresen, directeur van het *Coronel Instituut voor arbeid en gezondheid*, heeft eerst ervaring in de sportgeneeskunde opgedaan en is daarna op de arbeidsgeneeskunde overgestapt. Zij heeft duidelijk interesse voor sport als onderwerp van onderwijs en onderzoek. Het instituut biedt het keuzevak ‘Topsport als werk’ twee keer per jaar aan voor tweedejaars geneeskundestudenten. Er nemen jaarlijks ongeveer vijftig studenten aan deel. Deze studenten zijn sterk geïnteresseerd in sport. Het vak handhaaft zich makkelijk in de concurrentie met andere vakken waaruit de studenten kunnen kiezen. Het wordt hoog gewaardeerd, met een gemiddelde van acht of hoger. Het is een multidisciplinair vak, waarbij collega’s van andere afdelingen van geneeskunde colleges geven. Dat doen zij met veel genoegen. Daarnaast worden er wetenschappelijke stages voor geneeskundestudenten op sportgebied aangeboden in de vorm van literatuurstudies. Die gaan momenteel over: a) Lage rugklachten bij sporten als schaatsen, voetbal, hockey en tennis, b) chemische belasting door magnesium en allergische reacties bij turners en c) precursors voor het krijgen van blessures bij turners. Ook doet het instituut onderzoek naar de rol van sport bij medische behandelingen. Het gaat dan vooral om de rol van sport bij de begeleiding terug naar het werk. Elders wordt ook onderzoek gedaan naar conditieverbetering door sport voorafgaand aan operaties en de invloed op het herstel. Sport wordt als onderdeel van de therapie beschouwd. Daar zou men zich mee kunnen profileren.

4.3 Volgens studenten en personeel

Uit de internetvragenlijst onder studenten en het wetenschappelijk personeel komt duidelijk naar voren dat sport voor de grote meerderheid nooit onderwerp van onderwijs of onderzoek geweest is (zie tabel 4.1). Dat meldt 93 procent van de leden van het wetenschappelijk personeel en negentig procent van de studenten. De reacties op enkele andere vragen wijzen erop dat deze geringe betekenis van sport in onderwijs en onderzoek niet uitsluitend aan gebrek aan interesse voor het onderwerp toegeschreven moet worden.

Bij het wetenschappelijk personeel antwoordde weliswaar 74 procent van de respondenten dat ze geen belangstelling voor sport als toekomstig onderwerp van onderzoek of onderwijs hebben, maar dat betekent dat 26 procent belangstelling voor dit onderwerp in de toekomst niet uitsluit. Dat is aanzienlijk meer dan de zeven procent van het wetenschappelijk personeel die ooit iets aan sport in hun onderwijs of onderzoek gedaan heeft. Bij de studenten is dit verschil nog sterker. Slechts 51 procent heeft geen interesse voor een vak met sport als onderwerp, 49 procent van de studenten heeft in variërende mate wel belangstelling voor een dergelijk vak. Toch blijkt slechts tien procent ooit een dergelijk vak gevolgd te hebben. Deze discrepantie tussen belangstelling voor een vak en het vak daadwerkelijk volgen kan voor een deel toegeschreven worden aan het feit dat het vak niet aangeboden wordt in de studie, iets dat vijftien procent van de studenten desgevraagd opmerkt.

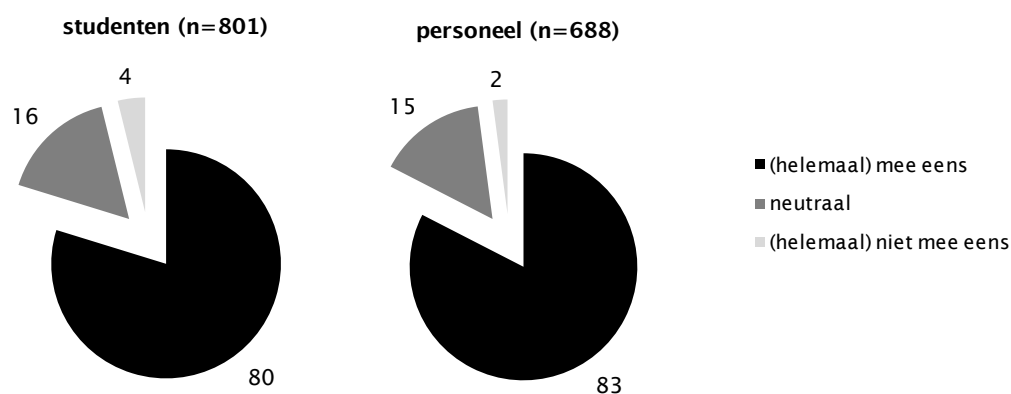
Het antwoord van de studenten op de vraag of ze denken dat er binnen hun vakgebied interessante onderwerpen met betrekking tot sport geformuleerd kunnen worden, wijst op een potentiële belangstelling voor sportonderwerpen in onderwijs en onderzoek, 63 procent beantwoordde deze vraag met ‘ja’.

Tabel 4.1 Sport als onderwerp van onderzoek of onderwijs: praktijk en belangstelling, studenten en wetenschappelijk personeel van de UvA (in procenten)

	studenten (n=786)
Heeft u aan de UvA wel eens een vak gevolgd waar sport aan bod kwam?	
Ja, als belangrijkste onderwerp	2
Ja, zijdelings	9
Nee	90
Heeft u interesse in een vak met sport als onderwerp?	
Ja, ik ga (waarschijnlijk) zo'n vak volgen	3
Ja, maar het wordt niet aangeboden in mijn studie	15
Eventueel	31
Nee	51
	wetenschappelijk personeel (n=478)
Is sport nu of in het verleden onderwerp van uw onderzoek of onderwijs (geweest)? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Ja, van onderzoek	5
Ja, van onderwijs	4
Nee	93
Heeft u belangstelling voor sport als onderwerp van onderzoek of onderwijs in de toekomst?	
Ja	8
Misschien	18
Nee	74

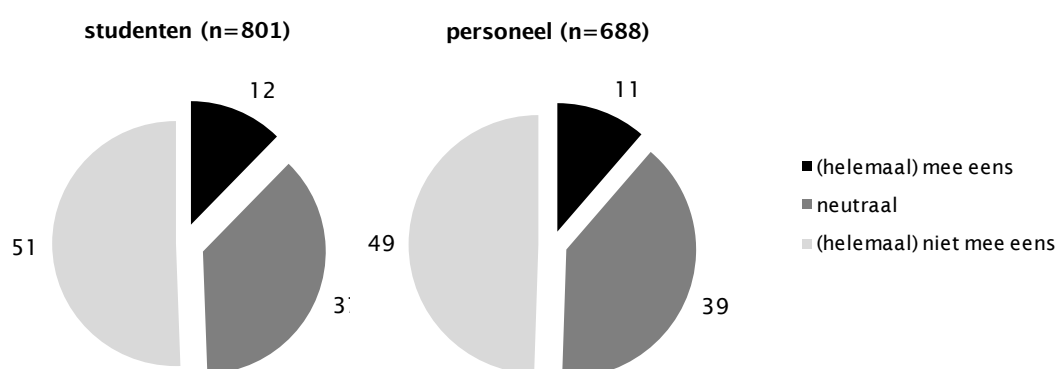
Driekwart van het wetenschappelijk personeel heeft, zoals gemeld, geen belangstelling voor sport als onderwerp van onderzoek of onderwijs in de toekomst. Dit betekent echter niet dat al deze wetenschappers sport niet als onderwerp van wetenschappelijk onderzoek beschouwen. Integendeel, 83 procent van de wetenschappers vindt het een legitiem onderwerp, bij de studenten is dit tachtig procent (figuur 4.1). Slechts twee procent van de wetenschappers en vier procent van de studenten vindt sport uitdrukkelijk geen legitiem onderwerp.

Figuur 4.1 'Sport is een legitiem onderwerp van wetenschappelijk onderzoek', studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

Ook uit de reacties op de vraag of men van mening is dat geld dat de UvA aan sport besteedt ten koste gaat van de kwaliteit van onderzoek en onderwijs, valt op te maken dat men over het algemeen niet negatief tegenover sport staat. In deze vraag zelf zit een voor de sport negatieve suggestie, namelijk dat het geld eigenlijk voor onderzoek en onderwijs bestemd zou zijn. Toch is maar elf procent van de wetenschappers en twaalf procent van de studenten het met deze uitspraak eens (figuur 4.2). Respectievelijk 39 en 37 procent stelt zich neutraal op bij deze stelling en respectievelijk 49 procent en 51 procent is het er (helemaal) niet mee eens. De helft van de populatie staat niet negatief tegenover investeringen van de UvA in sport.

Figuur 4.2 'Geld dat de UvA aan sport besteedt gaat ten koste van de kwaliteit van onderzoek en onderwijs', studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

Net als bij de schriftelijke enquête onder de onderwijs- en onderzoeksdirecteuren komt uit onze internetvragenlijst naar voren dat sport een onbekend onderwerp is voor docenten en onderzoekers, maar dat men er niet onwelwillend tegenover staat en dat er ook wel een zekere intellectuele interesse voor bestaat. Deze intellectuele interesse komt duidelijk naar voren in de uitgebreide lijst van onderwerpen die de vraag aan wetenschappers en studenten opleverde over interessante onderwerpen op hun vakgebied. Van de kant van het wetenschappelijk personeel leverde dit 110 inhoudelijke suggesties op. De studenten gaven 392 suggesties. Omdat het absolute aantal respondenten uit het wetenschappelijk personeel en de studentenpopulatie niet sterk uiteenliep, respectievelijk 688 en 801, lijkt dit kwantitatieve verschil in aantal suggesties erop te duiden dat de belangstelling van studenten voor onderwerpen op sportgebied groter is dan bij de docenten. Ook als men er rekening mee houdt dat het personeel van geneeskunde niet is bevraagd, maar de geneeskundestudenten wel (zie voetnoot 2), blijft deze discrepantie opmerkelijk.

De suggesties zijn erg divers. Zo zijn er tal van ideeën over onderzoek op het gebied van sportgeschiedenis, maatschappelijke, lichamelijke en geestelijke aspecten van sport, geografie, planologie, media, natuurkunde en rechten. Dat uit zich bijvoorbeeld in voorstellen voor onderzoek naar respectievelijk sport en de Tweede Wereldoorlog, sport en integratie, sportblessures, depressie en angststoornissen onder topsporters, hoe de geografische locaties van sportvoorzieningen het meest efficiënt kunnen zijn, het ontwerpen van sportgelegenheden, het gebruik van nieuwe media ter ondersteuning van sport, het analyseren van bewegingen en beeldrechten. Sommigen komen met een onderwerp uit de hoek van de chemie ('doping'), wiskunde ('de speltheorie: nemen van beslissingen') of antropologie ('sport en criminaliteit').

Ook zijn er verschillende suggesties met betrekking tot topsport ('psychologische effecten van topsport') en de Olympische Spelen ('specifieke planologische ingrepen nodig voor de bouw van een olympisch dorp'). Ten slotte worden interdisciplinaire voorstellen gedaan, vanuit de bèta-gammastudie, maar bijvoorbeeld ook naar 'de economische en sociale betekenis van sport voor een stad of regio'. Vanuit alle faculteiten zijn meerdere suggesties gekomen, zowel van studenten als van personeelsleden. De ambitie van het College van Bestuur om sport een prominenter onderwerp van onderzoek of onderwijs te laten zijn, lijkt aan te sluiten bij de bestaande interesse van een deel van de studenten en personeelsleden.

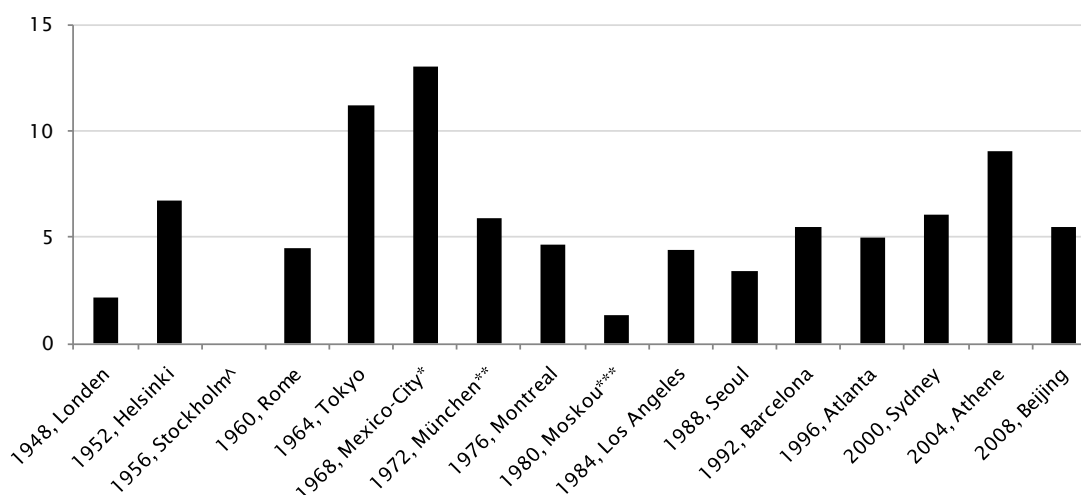
5. Topsport bij de UvA

Iedereen kan op zijn of haar niveau van fysiek presteren excelleren, maar de meest voor de hand liggende associatie tussen het streven naar ‘excellentie’ en sport betreft de topsport. In hoofdstuk 2 is het beleid van de UvA op het gebied van topsport aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk komen de olympische deelnemers die aan de UvA hebben gestudeerd en opvattingen van studenten en personeelsleden over topsport aan bod.

5.1 Olympiërs onder UvA-alumni

De UvA heeft altijd een niet onaanzienlijk aantal topsporters onder haar studenten gehad, waarvan sommige medailles wonnen op internationale kampioenschappen en Olympische Spelen. Tussen 1948 en 2008 hebben 103 UvA-alumni⁸ deelgenomen aan de Olympische Spelen. Dat aantal varieerde van nul in 1956 tot negentien in 2004 in Athene (zie figuur 5.1). Ook in Tokyo (1964), Mexico-City (1968) en Sydney (2000) was het aantal hoog, namelijk veertien.

Figuur 5.1: Aantal UvA-olympiërs naar Olympische Spelen (1948–2008)

Noten bij figuur.

[^] 1956: De Olympische Spelen in Melbourne werden dat jaar geboycot. De Olympische paardenonderdelen werden echter, i.v.m. quarantaineregels, vijf maanden eerder in Stockholm afgewerkt. Nederland werd daar vertegenwoordigd door één deelnemer.

^{*} 1968: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Grenoble).

^{**} 1972: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Sapporo).

^{***} 1980: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Lake Placid).

Bron: Bijkerk (2008)/database UvA-alumni (2010), bewerking Mulier Instituut.

⁸ Hieronder vallen alle personen met een aan de UvA behaald en erkend kandidaatsdiploma, bachelordiploma, doctoraaldiploma, masterdiploma, postdoctoraal diploma, doctoraat en eredoctoraat.

Als we kijken naar het percentage UvA-olympiërs van de Nederlandse deelnemers, was dat in Mexico-City het hoogst met dertien procent. In Moskou (1980) was slechts één procent van de Nederlandse deelnemers afkomstig van de UvA. Gemiddeld is zes procent van de deelnemers een UvA-olympiër (zie bijlage 3, tabel B3.1). De discipline die het meest door UvA-olympiërs op de Spelen wordt beoefend is roeien. Sinds 1948 hebben er 63 roeiers deelgenomen (tabel 5.1). Dat is maar liefst 21 procent van het aantal Nederlandse deelnemers. Hockey staat op de tweede plaats met 48 deelnemers, vijftien procent van het totaal. In bijlage 3 is een lijst opgenomen met de UvA-olympiërs die sinds 1948 hebben deelgenomen.

Tabel 5.1 Aantal UvA-olympiërs naar discipline (1948–2008)

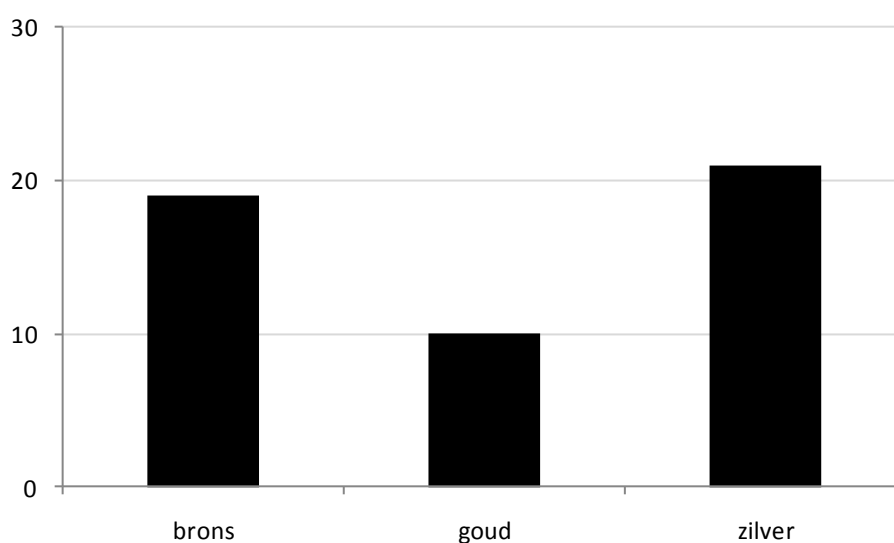
	aantal UvA-olympiërs	percentage van Nederlandse olympiërs
Roeien	63	21
Hockey	48	15
Zwemmen	9	3
Waterpolo	5	3
Boksen	3	10
Honkbal	2	2
Volleybal	2	2
Zeilen	2	1
Atletiek	2	1
Hardrijden op de schaats	2	1
IJshockey	1	5

Noten bij tabel.

Er is per Olympische Spelen geteld. Deelnemers die meerdere malen hebben meegedaan, zijn meerdere malen meegeteld.

Bron: Bijkerk (2008)/database UvA-alumni (2010), bewerking Mulier Instituut.

Er zijn ook medailles behaald door UvA-olympiërs tussen 1948 en 2008. In die periode werden tien gouden, 21 zilveren en negentien bronzen plakken gewonnen (zie figuur 5.2). De meeste medailles werden behaald met hockey, namelijk 29. Daarvan waren er acht van goud, negen zilver en twaalf brons. Ook het roeien heeft medailles opgeleverd, achttien in totaal. Eén daarvan was goud, elf keer werd zilver behaald en zes keer brons. De andere drie medailles werden behaald met waterpolo, zeilen en zwemmen, respectievelijk een gouden, een zilveren en een bronzen plak. Wie deze medailles hebben behaald, is opgenomen in bijlage 3 (tabel B3.2).

Figuur 5.2 Aantal Olympische medailles behaald door UvA-olympiërs (1948–2008)

Noot bij figuur.

Bron: Bijkerk (2008)/database UvA-alumni (2010), bewerking Mulier Instituut.

5.2 Studenten en personeel over topsport

Beziet men de antwoorden van studenten en personeelsleden op een aantal stellingen ten aanzien van topsport, dan blijkt er niet echt een duidelijk overheersende mening naar voren te komen over dit onderwerp. Meer in het algemeen vindt driekwart van zowel studenten als personeelsleden dat meer geld en aandacht voor topsport niet ten koste mag gaan van de breedtesport (zie tabel 5.2). Landelijk, gemeten onder de bevolking van vijftien tot achttien jaar, ligt dat percentage lager, namelijk op 53 procent (Dool et al. 2009). Slechts een paar procent van de studenten en personeelsleden is het (helemaal) niet met deze stelling eens.

De helft van de studenten en een kwart van het personeel zou graag zien dat de Olympische Spelen in 2028 in Nederland plaatsvinden. Onder de Nederlandse bevolking is dat 31 procent (Dool e.a. 2009). Vijftien procent van de studenten en dertig procent van het personeel is die mening (helemaal) niet toegedaan. Het grootste deel van zowel studenten als personeel maakt het iets uit of Nederlandse sporters internationaal goed presteren, respectievelijk dertien en zestien procent maakt dat niets uit. De universiteitspopulatie trekt zich meer aan van goede prestaties van Nederlandse topsporters dan de gemiddelde Nederlander. Een kwart van de bevolking maakt het niets uit of Nederlandse sporters internationaal goed presteren. Ten slotte zijn de meningen over de stelling ‘laat sport vooral een hobby blijven’ verdeeld. De studenten zijn redelijk gelijk verdeeld over de drie antwoordgroepen. Bij personeelsleden is het percentage dat het (helemaal) met deze stelling eens is iets hoger, het percentage dat het er (helemaal) niet mee eens is, ligt wat lager.

Tabel 5.2 Stellingen over topsport, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

	studenten (n=781)	personeel (n=671)
'Meer geld en aandacht voor topsport mag niet ten koste gaan van de breedtesport'		
(Helemaal) mee eens	74	77
Neutraal	23	21
(Helemaal) niet mee eens	3	2
'Ik zou graag zien dat de Olympische Spelen in 2028 in Nederland worden gehouden'		
(Helemaal) mee eens	52	25
Neutraal	33	45
(Helemaal) niet mee eens	15	30
'Het maakt mij niets uit of Nederlandse sporters internationaal goed presteren'		
(Helemaal) mee eens	13	16
Neutraal	15	23
(Helemaal) niet mee eens	72	61
'Laat sport vooral een hobby blijven'		
(Helemaal) mee eens	33	40
Neutraal	35	33
(Helemaal) niet mee eens	32	27

Daarnaast zijn er ook een aantal stellingen over topsport en de UvA aan de studenten en het personeel voorgelegd (tabel 5.3). Iets meer dan een vijfde is trots op sportprestaties van studenten van de UvA. Het grootste deel van beide groepen is wat dat betreft neutraal en iets minder dan een vijfde is (helemaal) niet trots op deze prestaties. Mogelijk dat het besteden van meer aandacht aan deze prestaties, iets dat nu vrijwel niet gebeurt, deze trots ten goede komt. Veertien procent van de studenten en zeventien procent van het personeel, vindt dat de universiteit minder in topsport moet investeren. Ook op deze stelling antwoorden de meeste personen 'neutraal'. Tweevijfde van de studenten en een kwart van het personeel vindt (helemaal) niet dat de UvA minder in topsport moet investeren.

Studenten en personeelsleden zijn verdeeld over de vraag of de UvA zich waar mogelijk moet inspannen om bij de eventuele organisatie van de Olympische Spelen in 2028 een rol te spelen. Onder studenten is 39 procent het er (helemaal) wel mee eens en 24 procent (helemaal) niet. Onder personeelsleden is dat net andersom: een kleiner deel (24 procent) is het er wel mee eens en een groter deel (veertig procent) niet. Ruim een derde van beide groepen staat hier neutraal tegenover. Deze verdeling is ook te zien bij de stelling dat de universiteit moet streven naar eigen teams en topatleten die voor de UvA uitkomen. Veertig procent van de studenten ziet wel wat in dit idee, bij het personeel is dat 22 procent. Respectievelijk 26 en 38 procent is het (helemaal) niet met deze opvatting eens. Het personeel en de studenten van de universiteit lijken wat betreft opvattingen over topsport verdeeld.

Tabel 5.3 Stellingen over de UvA en topsport, studenten en personeelsleden van de UvA (in procenten)

	studenten (n=781)	personeel (n=671)
'Ik ben trots op sportprestaties van UvA-studenten'		
(Helemaal) mee eens	22	23
Neutraal	61	58
(Helemaal) niet mee eens	17	19
'De UvA moet minder investeren in topsport'		
(Helemaal) mee eens	14	17
Neutraal	47	59
(Helemaal) niet mee eens	39	23
'De UvA moet zich waar mogelijk inspannen om bij de eventuele organisatie van de Olympische Spelen van 2028 een rol te spelen'		
(Helemaal) mee eens	39	23
Neutraal	37	37
(Helemaal) niet mee eens	24	40
'De UvA moet streven naar eigen teams en topatleten die namens de universiteit uitkomen'		
(Helemaal) mee eens	40	22
Neutraal	34	40
(Helemaal) niet mee eens	26	38

6. Conclusie: de sportmindedness van de UvA

Naar aanleiding van het Olympisch Plan 2028 dat in Nederland veel aandacht krijgt en de gloednieuwe hoofdlocatie van USC (Universitair Sport Centrum), die medio 2010 in Amsterdam is geopend, is dit rapport een inventarisatie van de *sportmindedness* van de Universiteit van Amsterdam. De *sportmindedness* is gedefinieerd als het belang dat de verschillende geledingen van de universiteit – de bestuurlijke en ambtelijke organisatie, het personeel en de studenten – hechten aan sport, bepaald aan de hand van drie indicatoren: 1) De actieve en passieve betrokkenheid bij sport van alle individuen, 2) de bereidheid om geld in sport te investeren en het faciliteren van sportbeoefening door de bestuurlijke en ambtelijke organisatie en 3) de mate waarin sport wordt gezien als een object voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. In dit hoofdstuk volgt voor elk van die indicatoren de conclusie met tot slot het oordeel over de *sportmindedness* van de UvA.

Grote actieve en passieve betrokkenheid bij sport

Personeelsleden (wetenschappelijk, administratief en bestuurlijk) en studenten van de UvA blijken in grote mate sportief actief te zijn. Vergeleken met respectievelijk landelijke cijfers (Dool et al. 2009) en cijfers over studenten uit OBiN 2009⁹ sport maar een klein deel van beide groepen helemaal nooit en doet een relatief groot deel dat minimaal twaalf keer per jaar. Het percentage vrijwilligers in de sport is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde onder hoger opgeleiden (Goossens et al. 2008). Vijftien procent van de studenten en dertien procent van het personeel is vrijwilliger. Daarnaast vertonen beide groepen betrokkenheid bij sport op een passieve manier: door het volgen van sport op televisie, in de krant of langs de zijlijn bij een wedstrijd. Twaalf procent van de studenten en twintig procent van het personeel volgt de sport op geen enkele van deze drie manieren. Respectievelijk slechts twee en vier procent van beide groepen doet niet actief aan sport, is geen vrijwilliger in de sport en is niet passief bij sport betrokken.

Passieve houding ten aanzien van sport past niet meer bij nieuwe ambities

Gezien de zeer beperkte doelstellingen van het vigerende sportbeleid, stelt de universiteit voldoende geld en faciliteiten beschikbaar om die doelstellingen te verwezenlijken. Dit beleid berust op de opvatting dat sport ‘er nu eenmaal bij hoort’. Er wordt in sport geïnvesteerd, maar het wordt niet als uithangbord voor de universiteit gebruikt. Vanuit de nieuwe ambities van het College van Bestuur zijn de investeringen duidelijk onvoldoende. Er zou geld voor sportsponsoring vrijgemaakt moeten worden, voor sportbeurzen en voor de organisatie van grote studentensportevenementen. Dat zijn de maatregelen behorend bij een beleid waardoor een universiteit met zijn betrokkenheid met sport naar buiten treedt en duidelijk maakt dat op dit gebied naar uitmuntendheid gestreefd wordt.

⁹ Bron: OBiN 2009 (Ongevallen en Beweging in Nederland 2009), bewerking Mulier Instituut (2010). Studenten (HBO en WO) van 18 jaar en ouder.

Sport in onderwijs en onderzoek: vrijwel onbekend, maar ruimte voor uitbreiding

Bij de opleidingen rechten, psychologie en geneeskunde is sport een prominent onderwerp in het studieprogramma. Dit zijn onder studenten populaire vakken. Verder is er veelal sprake van incidentele onderwijsactiviteiten op het gebied van sport, zoals het schrijven van een scriptie, een paper, het krijgen van een enkel college. Dit is vaak afhankelijk van de individuele belangstelling van docent en/of student. Dat is ook het geval bij onderzoek naar sport.

Voor het grootste deel van de studenten (negentig procent) en personeelsleden (93 procent), is sport nooit onderwerp van onderwijs of onderzoek geweest. Een kwart van het personeel en de helft van de studenten heeft hier echter wel belangstelling voor. Er zijn ook veel verschillende suggesties hiervoor gedaan. Het grootste deel van deze twee groepen (respectievelijk tachtig en 83 procent) beschouwt sport als een legitiem onderwerp van wetenschappelijk onderzoek.

Gezien het verschil in belangstelling voor en daadwerkelijk doen van onderzoek naar of volgen van onderwijs over sport, bestaat er voldoende ruimte om sport een grotere rol in het onderzoek en onderwijs te laten vervullen.

De sportmindedness van de Universiteit van Amsterdam

De universiteitspopulatie is bovengemiddeld sportief actief. Het College van Bestuur heeft ambities en idealen met betrekking tot sport die op dit moment nog niet overeenkomen met de praktijk. Zo zou (top)sport meer in de profileringscampagne van de universiteit kunnen worden uitgedragen en laat de investering in grote studentensportevenementen, zoals de Universiades, te wensen over. Mogelijk kan het Olympisch Plan 2028 als katalysator fungeren om dit tot stand te brengen. Sport is in de praktijk nog niet vaak het onderwerp van onderwijs en/of onderwijs, maar gezien de interesse van studenten en wetenschappelijk personeel, is er voldoende ruimte om dit uit te breiden, iets dat het College van Bestuur graag wil realiseren. Wat dat betreft is 'alles (...) mogelijk in de toekomst'.

Literatuur

- ASC (1962). *Geschiedenis van het Amsterdams Studentenleven 1932-1962*. Amsterdam: Amsterdams Studenten Corps.
- Bijkerk, A. Th. (2008). *Olympisch Oranje – van Athene 1896 tot en met Beijing 2008*. Baarn: Uitgeverij Tirion.
- Bottenburg, M. van & S. Smit (2000). *Richtlijnen Sportdeelname Onderzoek (RSO). Definitief basis- en startdocument*. 's-Hertogenbosch: Diopeter.
- Bottenburg, M. van (2009). *Op jacht naar goud. Het topsportklimaat in Nederland, 1998-2008*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Coesel, R.B.F. (2009). *HvA en UvA: gezond, sportief, Olympisch*. Amsterdam: USC.
- Dool, R. van den, A. Elling & R. Hoekman (2009). *Sportersmonitor 2008. Een beschrijving van actuele sportissues*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Goossens, R., C. Kamphuis & N. van Veldhoven (2008). Sportinfrastructuur: organisaties, accommodaties en vrijwilligers. In: K. Breedveld, C. Kamphuis & A. Tiessen-Raaphorst (red) *Rapportage sport 2008* (pp. 126-161). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut.
- Jansen, F.M. (2005). *Onderzoek sportgedrag studenten UvA en HvA*. Amsterdam: Insight Into.
- Kamphuis, C. & R. van den Dool (2008). Volgers van de sport. In: K. Breedveld, C. Kamphuis & A. Tiessen-Raaphorst (red) *Rapportage sport 2008* (pp. 102-125). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut.
- NOC*NSF (2009). *Olympisch Plan 2028. Heel Nederland naar Olympisch niveau. Plan van aanpak op hoofdlijnen*. Arnhem: NOC*NSF.
- Otter, T. den (2009). Amsterdamse Universiade? *Havana*, 13: 5.
- Straathof, M. (2009). De Spelen als hefboom. *Havana*, 13: 16-17.
- Stokvis, R. (2009). Sporten middelbaar onderwijs in de VS en Nederland. *Sociologische Gids*, 5 (4): 484-501.
- UvA (1978). *Concept beleidsnota lichamelijke vorming en sport*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- UvA (1982). *Beleidsnota lichamelijke vorming en sport*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

UvA (1993). *Sport beweegt de UvA. Notitie uitgangspunten studentensport*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

UvA (2002). *Instellingsplan 2003-2006: Is het een plan of gaan we het doen?* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

UvA (2007). *Instellingsplan 2007-2011: Leren excelleren*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

UvA (2009). *Studentenstatuut 2009-2010. Universiteit van Amsterdam*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Uden, T. van (2008). Studentensport, waardevol om meer dan één reden. *Thema*, 4: 44-48.

Universiteitsraad (1978-1983). Correspondentie naar aanleiding van de conceptbeleidsnota lichamelijke vorming en sport tussen de ASVA, de Gemeente Amsterdam, de Universitaire Sportvereniging, De Beleidsadviesraad-Sport van de UvA, het College van Bestuur van de UvA, de Commissie voor de Studentenvoorzieningen van de UvA, de Commissie voor Personeelsaangelegenheden van de UvA en de Universiteitsraad van de UvA tussen 1978 en 1982. Archief Universiteitsraad.

Bijlage 1: Opzet en methode van onderzoek

Waar nodig is in dit rapport al het een en ander over de opzet en de methode van het onderzoek toegelicht. In deze bijlage volgt de volledige beschrijving. Het doel van het onderzoek was een inventarisatie van de *sportmindedness* van de Universiteit van Amsterdam. *Sportmindedness* is in dit onderzoek gedefinieerd als het belang dat een organisatie hecht aan sport, vastgesteld aan de hand van drie indicatoren:

- 1) De actieve en passieve betrokkenheid bij sport van alle individuen.
- 2) De bereidheid om geld in sport te investeren en het faciliteren van sportbeoefening door de bestuurlijke en ambtelijke organisatie.
- 3) De mate waarin sport wordt gezien als een object voor wetenschappelijke studie en onderzoek.

De *sportmindedness* van de Universiteit van Amsterdam is beschouwd als de som van de drie belangrijkste onderdelen van de universiteit:

- 1) De bestuurlijke en ambtelijke organisatie.
- 2) Het universitair personeel.
- 3) De studenten.

Gegevens zijn verzameld met behulp van vier verschillende onderzoekstechnieken die hieronder worden toegelicht.

Interviews

Om een beeld te krijgen van het beleid dat de UvA voert op het gebied van sport zijn er semi-gestructureerde interviews afgenomen met personen die betrokken zijn bij het maken van het beleid of er direct mee te maken hebben. De volgende personen zijn geïnterviewd:

- De voorzitter van het College van Bestuur van de UvA/HvA.
- De lector Topsport en Onderwijs van de UvA/HvA.
- De directie van het USC.
- De sportdecaan van de UvA.
- De projectmanager topsportbegeleiding van Topsport Amsterdam.

Daarnaast zijn er drie semi-gestructureerde interviews gehouden met docenten/onderzoekers aan de UvA die les geven en/of onderzoek waarbij sport een prominent onderwerp is. Deze personen zijn geselecteerd op basis van antwoorden op de schriftelijke enquête die gehouden is onder directeuren van onderwijs- en onderzoeksinstituten.

Alle interviews zijn direct na afloop uitgewerkt en handmatig geanalyseerd.

Schriftelijke enquête onder directeuren van onderwijs- en onderzoeksinstituten

Om te inventariseren of sport aan de UvA als onderwerp voor onderwijs en/of onderzoek wordt beschouwd, is aan alle directeuren van onderwijs- en onderzoeksinstituten een schriftelijke enquête voorgelegd met de volgende vragen:

Vragen voorgelegd aan directeuren van onderwijsinstellingen

- Zijn er voorbeelden binnen uw faculteit of afdeling van onderwijs in relatie tot sport?
- Zou er binnen uw instituut of uw omgeving interesse bestaan voor aan sport gerelateerd onderwijs?
- Ziet u mogelijkheden voor, eventueel interdisciplinair, aan sport gerelateerd onderwijs?
- Ziet u andere mogelijkheden waarmee de UvA zich als een bijzonder ‘sportminded’ universiteit kan profileren?

Vragen voorgelegd aan directeuren van onderzoeksinstituten

- Zijn er voorbeelden binnen uw discipline van verricht of lopend onderzoek in relatie tot sport?
- Zou er binnen uw instituut of uw omgeving interesse bestaan voor aan sport gerelateerd onderzoek?
- Ziet u mogelijkheden voor, eventueel interdisciplinair, aan sport gerelateerd onderzoek?
- Ziet u andere mogelijkheden waarmee de UvA zich als een bijzonder ‘sportminded’ universiteit kan profileren?

In eerste instantie zijn de directeuren per brief aangeschreven met de vraag om schriftelijk of per e-mail te reageren. Aangezien hier vrijwel geen respons op kwam, zijn de directeuren vervolgens per mail benaderd. Indien nodig is nogmaals een herinnering per e-mail gestuurd. In tabel B1.1 is de respons weergegeven.

Tabel B1.1 Respons schriftelijke enquête onder directeuren van onderwijs- en onderzoeksinstituten

	totaal	directeuren onderwijsinstellingen	directeuren onderzoeksinstituten
	n	n	n
Totaal	57	26	33
Respons	34	20	14

Indien de antwoorden daar aanleiding toe gaven, zijn per e-mail nog aanvullende vragen gesteld. Met drie docenten/onderzoekers zijn vervolgens interviews gehouden, bij elk van hen is sport een prominent onderwerp van onderwijs en onderzoek.

De antwoorden op de schriftelijke enquête zijn handmatig geanalyseerd.

Internetvragenlijst onder studenten en personeel

Om de actieve en passieve sportbeoefening en de mate waarin sport als onderwerp van onderwijs en onderzoek dient of gezien wordt, is een internetvragenlijst onder studenten, wetenschappelijk personeel en ambtelijk en bestuurlijk personeel afgenomen.

Totstandkoming van de vragenlijst

De vragen over beoefende sporten, de frequentie hiervan en lidmaatschap van een vereniging komen uit de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO), een gestandaardiseerde vragenlijst.¹⁰ De vragen over redenen om wel of niet bij het USC te sporten en de tevredenheid over enkele onderdelen van het USC zijn gebaseerd op Jansen (2005). Daarnaast zijn vragen geformuleerd over passieve sportdeelname, sport als onderwerp van onderwijs/onderzoek en stellingen over (de UvA en) sport. De internetvragenlijst is voor verspreiding voorgelegd aan vertegenwoordigers van de UvA/HvA en het USC.

Steekproef en respons

Voor de internetvragenlijst is een steekproef getrokken uit het personeelsbestand van de UvA en uit het studentenbestand van de UvA. Deze steekproeven zijn tegelijkertijd met een steekproef voor een ander onderzoek getrokken, waarbij personen niet voor beide onderzoeken benaderd konden worden.

Voor de selectie van studenten is faculteit als uitsplitsing gekozen. De steekproef is zo getrokken dat er bij een responspercentage van dertig procent honderdvijftig respondenten per faculteit zijn. Het ILO en het IIS zijn als één instituut genomen. Het AUC, Tandheelkunde en de instituten hebben niet genoeg studenten voor de beoogde respons. Van deze faculteiten zijn nagenoeg alle studenten voor één van beide onderzoeken geselecteerd. Voor de selectie van het personeel is uitgegaan van honderd respondenten per faculteit waar mogelijk. Er is geen PNID (personeel niet in dienst) of personeel van diensten geselecteerd.

De internetvragenlijst is afgenomen tussen 27 mei en 21 juni 2010. Halverwege en vijf dagen voor sluiting zijn herinneringsmails gestuurd aan diegenen die nog niet gereageerd hadden. De uiteindelijke respons was 23 procent onder studenten en 48 procent onder personeelsleden (tabel B1.2). De verdeling man/vrouw en de gemiddelde leeftijd van de groepen die wel en niet gereageerd hebben zijn ongeveer gelijk. Hiervoor is geen correctie toegepast. Door de lage respons onder studenten konden geen uitsplitsingen naar faculteit gedaan worden. Onder de respondenten zijn tien boekenbonnen ter waarde van 25 euro verloot.

Tabel B1.2 Respons internetvragenlijst onder studenten en personeel

	totaal	studenten	personeel PID (excl. diensten/bestuur)
	n	n	n
Universum	35.870	30.825	5.045
Steekproef	5.000	3.550	1.450
Respons	1.510	813	697
	%	%	%
Percentage respons	30	23	48

¹⁰ Bron: www.mulierinstituut.nl/monitoring/rso, geraadpleegd op 16 juli 2010

Data-analyse

Van de 1.510 respondenten hadden er 54 geen antwoord gegeven op inhoudelijke vragen. Deze personen zijn verwijderd. Dat leverde uiteindelijk 801 studenten en 688 personeelsleden op waarvan de antwoorden zijn meegenomen in de analyse. Door de onevenredigheid tussen het aantal studenten en het aantal personeelsleden (respectievelijk 23 en 47 procent van de steekproef), zijn geen uitspraken gedaan over totalen. De gegevens zijn in SPSS 15.0 geanalyseerd.

Studie van schriftelijke documenten

De vierde onderzoeksmethode betrof een analyse van de schriftelijke documenten over de UvA en sport die er te vinden waren. De volgende documenten zijn daarvoor gebruikt:

- Concept beleidsnota lichamelijke vorming en sport (UvA 1978).
- Correspondentie naar aanleiding van de conceptbeleidsnota lichamelijke vorming en sport tussen de ASVA, de Gemeente Amsterdam, de Universitaire Sportvereniging, De Beleidsadviesraad-Sport van de UvA, het College van Bestuur van de UvA, de Commissie voor de Studentenvoorzieningen van de UvA, de Commissie voor Personeelsaangelegenheden van de UvA en de Universiteitsraad van de UvA tussen 1978 en 1982.
- Beleidsnota lichamelijke vorming en sport (UvA 1982).
- Sport beweegt de UvA, notitie uitgangspunten studentensport (UvA 1993).
- Regeling Topsporters 1997 (UvA Studentenstatuut 2009-2010).
- Instellingsplan 2003-2006: Is het een plan of gaan we het doen? (UvA 2002).
- Instellingsplan 2007-2011: Leren excelleren (UvA 2007).

De informatie uit deze documenten is verwerkt in hoofdstuk 2 over de ontwikkeling van het sportbeleid aan de UvA en de praktijk.

Bijlage 2: Het USC

Aan de studenten en personeelsleden die in het studiejaar 2009/2010 bij het USC gesport, is in de internetvragenlijst nog een aantal aanvullende vragen met betrekking tot de waardering van een aantal onderdelen van het USC voorgelegd (tabel B2.1). Deze vragen zijn in 2005 ook aan studenten van de UvA en de HvA voorgelegd voor een onderzoek naar het sportgedrag van deze studenten (Jansen 2005). Toen bleken de variatie in sporten, de prijs van het lidmaatschap, de mogelijkheden die geboden worden om te sporten, de laagdrempeligheid van het USC en de vriendelijkheid van het personeel hoog te scoren. Deze onderdelen blijken tijdens het huidige onderzoek nog steeds hoog gewaardeerd te worden. Minder positief is men (nog steeds) over de bereikbaarheid van de locatie aan de Boelelaan in Amsterdam Buitenveldert. Personeelsleden zijn aanzienlijk positiever over de plaats van de nieuwe locatie in de Watergraafsmeer. Bijna de helft van de studenten (49 procent) en 52 procent van het personeel staat dan ook (erg) positief tegenover de verhuizing van de hoofdlocatie van het USC van de Boelelaan naar de Watergraafsmeer (tabel B2.2).

Tabel B2.1 Waardering van verschillende onderdelen van het USC, studenten en personeelsleden die in 2009/2010 bij het USC hebben gesport (in gemiddelde waardering, 1=laag/negatieve waardering, 5=hoog/positieve waardering)

	studenten (n=198)	personeel (n=44)
Variatie in sporten (verschillende soorten sporten die aangeboden worden)	4.3	3.8
De mogelijkheden die geboden worden om te sporten (openingstijden, introductieles, etc.)	4.0	3.8
Mate van professionaliteit in sporten en sportlessen	3.6	3.5
Frequentie waarin u kunt sporten (kunt u bij het USC vaak terecht om jouw sport te beoefenen?)	3.8	3.6
Laagdrempeligheid van het USC	4.0	4.0
De prijs van lidmaatschap en sportdeelname	4.3	4.1
Vriendelijkheid van het personeel van het USC	3.9	3.9
De bereikbaarheid van USC De Boelelaan	3.0	2.5
De bereikbaarheid van de toekomstige USC locatie Science Park (Watergraafsmeer)	3.0	3.2

Tabel B2.2 Houding ten opzichte van de verhuizing van het USC van de Boelelaan naar het Science Park (Watergraafsmeer), studenten en personeelsleden die in 2009/2010 bij het USC hebben gesport (in procenten)

	studenten (n=198)	personeel (n=44)
Erg positief	21	31
Positief	28	21
Neutraal	26	24
Negatief	18	21
Erg negatief	6	2

Bijlage 3: UvA-olympiërs

Sinds 1948 hebben 103 UvA-alumni, personen die aan de UvA een diploma hebben behaald, deelgenomen aan de Olympische Spelen. In tabel B3.1 staat dat aantal per jaar, met het aantal Nederlandse olympiërs en het percentage dat daarvan aan de UvA heeft gestudeerd. In tabel B3.2 staan de UvA-olympiërs per jaar en discipline vermeld.¹¹

Tabel B3.1 Aantal Olympiërs naar Olympische Spelen, UvA en Nederland (1948–2008)

	aantal UvA-olympiërs	aantal Nederlandse olympiërs	percentage UvA-olympiërs van Nederlandse olympiërs
1948, Londen	3	137	2
1952, Helsinki	7	104	7
1956, Stockholm [^]	0	1	0
1960, Rome	5	111	5
1964, Tokyo	14	125	11
1968, Mexico-City*	14	107	13
1972, München**	7	119	6
1976, Montreal	5	108	5
1980, Moskou***	1	75	1
1984, Los Angeles	6	136	4
1988, Seoul	5	147	3
1992, Barcelona	11	201	5
1996, Atlanta	12	239	5
2000, Sydney	14	231	6
2004, Athene	19	210	9
2008, Beijing	13	236	6

Noten bij de tabel.

[^] 1956: De Olympische Spelen in Melbourne werden dat jaar geboycot. De Olympische paardenonderdelen werden echter, i.v.m. quarantaineregels, vijf maanden eerder in Stockholm afgewerkt. Nederland werd daar vertegenwoordigd door één deelnemer.

* 1968: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Grenoble).

** 1972: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Sapporo).

*** 1980: Exclusief één deelnemer aan de Winterspelen (Lake Placid).

Bron: Bijkerk (2008)/database UvA-alumni (2010), bewerking Mulier Instituut.

¹¹ We hebben via een zorgvuldige methode getracht iedereen te achterhalen. Hiervoor is een bestand met alle Nederlandse olympische deelnemers gekoppeld aan een bestand met alle alumni van de UvA. In het geval van spel- of typefouten (bijvoorbeeld in een geboortedatum of voorletters), kan het zijn dat er onverhoopt iemand ontbreekt.

Tabel B3.2 UvA-olympiërs, naar Olympische Spelen en discipline (1948–2008)

Olympische Spelen	discipline	UvA-olympiër	medailles	
1948, Londen	Atletiek	Jan Marcus Zwaan		
	Hockey	Willem van Heel	brons	
	Zwemmen	Margot Marsman	brons	
1952, Helsinki	Boksen	Hendrik van der Zee		
	Hockey	Willem van Heel	zilver	
	Roeien	Jacob Leendert Beije Johannes Hendrikus Caro Wilhelm Johann Heijenbrock Johan Willem Pennink		
	Zwemmen	Joris Willem Eelco Tjebbes		
1956, Stockholm [^]	-	-		
1960, Rome	Boksen	Johannes de Rooij		
	Hockey	Jacob Pieter Leemhuis		
	Roeien	Steven Joseph Blaisse Alexander Charles Redelé Ernest Willem Veenemans		
1964, Tokyo	Boksen	Johannes de Rooij		
	Hockey	Charles Victor Coster van Voorhout Johan Pieter Fokker Jacob Pieter Leemhuis Jacob Voigt		
		Roeien	Max Bruno Alwin Steven Joseph Blaisse Sipke Taeke Castelein Ernest Willem Veenemans Sjoerd Wartena	zilver zilver
	Volleybal	Jacob Gerard Korsloot		
	Zwemmen	Johan Klaas Bontekoe Albertha Weeteling Jan Weeteling		
	1968, Grenoble	Hardrijden op de schaats	Elisabeth Margot van den Brom	
1968, Mexico-City	Hockey	Johan Pieter Fokker Frans Gerhard Spits		
	Roeien	Pieter Lammert Bon Gerard Cornelis van Enst Maarten Diederik Kloosterman Arthur Raoul Andrew Koning Jan Thomas Johannes Adrianus van Laarhoven Eric Franciscus Charles Nieve Jaap Reesink Rudolf Stokvis Izak Cornelis Eric Wesdorp		
		Waterpolo	Andréas Hermsen	
		Zwemmen	Bob Schoutsen Albertha Weeteling	
1972, Sapporo	Hardrijden op de schaats	Elisabeth Margot van den Brom		
1972, München	Hockey	Coenraad Michiel Kranenberg Frans Gerhard Spits		
	Roeien	Rudolf Stokvis Paul Jan Veenemans	brons	
	Waterpolo	Willem Hermsen		
	Zwemmen	Simon Willem Korver Bob Schoutsen		

(vervolg van tabel B3.2)

Olympische Spelen	discipline	UvA-olympiër	medailles	
1976, Montreal	Hockey	Coenraad Michiel Kranenberg		
	Roeien	Willem Cornelis Boeschoten Johannes Clemens Maria van der Horst Barbara Francine de Jong Helena Johanna Maria Klaasse		
1980, Moskou	Atletiek	Sylvia Johanna Martha Barlag		
1980, Lake Placid	IJshockey	Henk Hille		
1984, Los Angeles	Hockey	Henrik Jan Peter van Asbeck		
		Carina Marguerite Benninga	goud	
		Anna Maria Bernadette de Beus	goud	
		Maria Thomas van 't Hek		
		Inge Margriet Zegers	goud	
	Roeien	Lynda Ann Cornet		
1988, Seoul	Hockey	Willemien Aardenburg	brons	
		Carina Marguerite Benninga	brons	
		Marc Alexander Benninga	brons	
		Anna Maria Bernadette de Beus	brons	
		Jacques Brinkman	brons	
1992, Barcelona	Hockey	Carina Marguerite Benninga		
		Jacques Brinkman		
		Jeannette Marianne Lewin		
			Wietske Annechien de Ruiters	
			Marie Christine Charlotte Wouters	
		Roeien	Rutger Willem Hendrik Arisz Kai Maarten Compagner George Gerardus van Iwaarden Jaap Friso Krijtenburg Alida Geertruida Maria Meiland	
	Volleybal	Heleen Crielaard		
1996, Atlanta	Hockey	Jacques Brinkman	goud	
		Fleur Nicolette Andrea van de Kieft	brons	
		Jeannette Marianne Lewin	brons	
		Wietske Annechien de Ruiters	brons	
	Honkbal	Giel ten Bosch		
	Roeien	Femke Boelen		
		Kai Maarten Compagner		
George Gerardus van Iwaarden				
		Muriel van Schilfgaarde		
		Marlene Catelyne van der Velden		
	Waterpolo	Gerrit Adrianus de Groot		
	Zwemmen	Pieke Geelen		
2000, Sydney	Hockey	Jacques Brinkman	goud	
		Julie Bénédicte Deiters	brons	
		Marten Eikelboom	goud	
		Clarinda Maria Sinnige	brons	
		Myrna Veenstra	brons	
		Diederik David van Weel	goud	
		Sander Petrus Henricus van der Weide	goud	
	Honkbal	Jurriaan Lobbezoo		
	Roeien	Marloes Maria Hilde Bolman		
		Pieta Roberta van Dishoeck	zilver	
Kirsten Irene Merian van der Kolk				
		Adri Middag		
		Martijntje Quik	zilver	
Waterpolo	Anna Hélène Wilhelmina Peerenboom			

(vervolg van tabel B3.2)

Olympische Spelen	discipline	UvA-olympiër	medailles
2004, Athene	Hockey	Geert Jan Marie Derikx	zilver
		Marten Eikelboom	zilver
		Floris Maarten Alphons Maria Evers	zilver
		Sylvia Jeanne Alice Karres	zilver
		Lieve van Kessel	zilver
		Clarinda Maria Sinnige	zilver
		Klaas Willem Veering	zilver
		Sander Petrus Henricus van der Weide	zilver
	Roeien	Chun Wei Cheung	zilver
		Jan Willem Gabriëls	zilver
		Nienke Heiltje Hommes	brons
		Kirsten Irene Merian van der Kolk	brons
		Gerard Johannes van der Linden	
		Sarah Elaine Siegelaar	brons
		Marlies Jeannette Fransisca Smulders	brons
2008, Beijing	Hockey	Ivo Maurits Snijders	
		Matthijs Vellenga	zilver
	Roeien	Gijsbert Theodoor Vermeulen	zilver
		Froukje Wegman	brons
		Geert Jan Marie Derikx	
		Sander Petrus Henricus van der Weide	
		Jan Willem Gabriëls	
		Nienke Kingma	zilver
		Kirsten Irene Merian van der Kolk	goud
		Gerard Johannes van der Linden	
Sarah Elaine Siegelaar	zilver		
Waterpolo	Marlies Jeannette Fransisca Smulders	zilver	
	Ivo Maurits Snijders		
Zeilen	Matthijs Vellenga		
	Gijsbert Theodoor Vermeulen		
	Waterpolo	Miloushka Yasemin Smit	goud
	Zeilen	Merel Witteveen	zilver

Noten bij de tabel.

^ 1956: de Olympische Spelen in Melbourne werden dat jaar geboycot. De olympische paardenonderdelen werden echter, i.v.m. quarantaineregels, vijf maanden eerder in Stockholm afgewerkt. Nederland werd daar vertegenwoordigd door één deelnemer.

Bron: Bijkerk (2008)/database UvA-alumni (2010), bewerking Mulier Instituut.

